

Ek:11
T.C.
DANIŞTAY
ONDÖRDÜNCÜ DAİRE
Esas No :2014/11695
Karar No :2017/6248

Davacılar :1- Türk Tabipleri Birliği Merkez Konseyi Başkanlığı
Vekilleri : Av. Ziyet Özçelik, Av. Kürşat Bafra
GMK Blv. Şehit DanişTunalıgil Sok. No:2 K:4
Maltepe/ANKARA
Vekili :2- Türk Mühendis ve Mimar Odaları Birliği
: Av. Nurten Çağlar Yakış
Selanik Cad. No:19/1 - Kızılay/ANKARA
Vekili :3- Türkiye Barolar Birliği
:Av. Arif Ali Cangı
858 Sok. No:9 Paykoçışh. K:7/705 - Konak/İZMİR
Davalı :Çevre ve Şehircilik Bakanlığı - ANKARA
Vekilleri : V. Zeynep Erben, Hukuk Müşaviri, Aynı Yerde
Nihan Erdoğan, Hukuk Müşaviri, Aynı Yerde

Müdahil (Davalı Yanında):Akkuyu Nükleer A.Ş.
Vekili : Av. Salih Çelen
Farabi Sok. No:27 - Çankaya/ANKARA

Davanın Özeti : Mersin İli, Gülnar İlçesi, Büyükeceli Beldesinde yapımı planlanan "Akkuyu Nükleer Güç Santrali (Nükleer Güç Santrali, Radyoaktif Atık Depolama Tesisi, Rihtım, Deniz Dolgu Alanı ve Yaşam Merkezi)" projesi hakkında Çevre ve Şehircilik Bakanlığı Çevresel Etki Değerlendirmesi İzin ve Denetim Genel Müdürlüğünce tesis edilen 01/12/2014 günlü, 3688 sayılı "Çevresel Etki Değerlendirmesi (ÇED) Olumlu" kararı ile dayanağı 25/11/2014 günlü, 29186 sayılı Resmi Gazetede yayımlanarak yürürlüğe giren Çevresel Etki Değerlendirmesi Yönetmeliğinin Geçici 1. maddesindeki "Bu Yönetmeliğin lehte olan hükümleri ve/veya" ibaresinin; Yönetmeliğin anılan maddesi ile gerçekleştirilmesi planlanan proje için başvuru yapıldığı tarihte yürürlükte olan Yönetmelik hükümleri ile birlikte dava konusu Yönetmeliğin lehte olan hükümlerinin uygulanması yönünde idareye takdir hakkı tanındığı, bu takdir hakkı kapsamında çevrenin korunması ilkesi lehine olan düzenlemeler yerine, projenin lehine olan düzenlemelerin uygulanmasına zemin hazırlandığı, dolayısıyla, düzenlemenin 2872 sayılı Çevre Kanununun 1. maddesinde belirlenen, sürdürülebilir çevre ve kalkınmanın sağlanması ilkeleri doğrultusunda çevrenin korunması amacına ve kamu yararına aykırı olduğu, hangi yönetmelik hükmünün uygulanacağı hususunda kesinlik içermediği için hukuki belirlilik ve güvenlik ilkeleri ile bağdaşmadığı, diğer yandan 25/11/2014 günlü, 29186 sayılı Resmi Gazetede yayımlanarak yürürlüğe giren Çevresel Etki Değerlendirmesi Yönetmeliğinin Geçici 1. maddesi hükmü nedeniyle, 01/12/2014 günlü, 3688 sayılı "Çevresel Etki Değerlendirmesi (ÇED) Olumlu" kararının, dayanağı olan Yönetmeliğin hangi tarihli Yönetmelik olduğu anlaşılamadığından, halkın katılımı, bilgilendirilmesi, kapsam belirleme ve özel format verme işlemlerinin Yönetmelikte öngörülen sürelerde yapılıp yapılmadığının ve ÇED raporunun süresi içinde Bakanlığa sunulup sunulmadığının belirlenemediği, 01/12/2014 günlü, 3688 sayılı işlemin dayanağı olan ÇED raporunda, nükleer santrallerin risk potansiyellerinin bilimsel kurallara uygun

T.C.
DANIŞTAY
ONDÖRDÜNCÜ DAİRE
Esas No :2014/11695
Karar No :2017/6248

biçimde ortaya konulmadığı, nükleer santrallerin işletimi sırasında kaza dışında da insan ve çevre sağlığına zararlarının olduğu, bu konuların yeterince değerlendirilmediği, bölgenin geçim kaynaklarının tarım ve balıkçılık olduğu, santralin kurulum ve işletmesi aşamasında deniz suyunun, deniz canlılarının ve tarım alanlarının olumsuz etkileneceği, raporda, radyasyonun kanserojen etkilerine, genetik mutasyon ve kromozom anomalilerine yol açtığına ilişkin bilgilere yer verilmediği ve süregelen etkilerinin değerlendirilmediği, ayrıca santralde çalışacak işçiler için radyasyona yönelik bir önlem belirtilmediği, Uluslararası Atom Enerji Ajansının güvenlik prensiplerine yer verilerek, bu prensipler ile ulusal mevzuata uyulacağına taahhüt edilmesiyle yetinildiği, güvenliğin sağlanmasına yönelik olarak alınacak önlemlerin açıklanmadığı, Acil Eylem Planının net bir şekilde tartışılmadığı, yakın çevrenin tahliyesine ilişkin yeterli bilgi bulunmadığı, sağlık koruma bandı mesafesinin 800 metre olarak belirlenmesine karşın, nihai olarak tasarım dokümanında değerlendirildikten sonra tespit edileceğinin ifade edilmesinin çelişkili ve tutarsız olduğu, ÇED raporunda, nükleer santralden kaynaklanan atıkların kontrolü, yönetimi, depolanması ve bertarafı konularında açıklık bulunmadığı, uyuşmazlığa konu proje kapsamında bulunan ve entegre nitelikte olan taş ocağı, kırma-eleme tesisi, elektrik iletim hattı ve trafo merkezleri için tek ÇED süreci işletilmesi gerekirken, bu projeler için dava konusu projeden ayrı olarak ÇED süreci işletildiği iddialarıyla iptali istenilmektedir.

Davalı İdarenin Savunmasının Özeti: Davacıların dava konusu işlemlerin iptalini istemekte hukuken korunması gereken bir menfaat ilişkisinin bulunmadığı, bu nedenle davanın ehliyet yönünden reddine karar verilmesi gerektiği, davacıların iddialarının, 25/11/2014 tarihli ÇED Yönetmeliğinin Geçici 1. maddesindeki "Bu Yönetmeliğin lehte olan hükümleri ve/veya" ibaresinin iptalini gerektirecek nitelikte olmadığı, uyuşmazlığa konu ÇED Olumlu kararının, başvuru dosyasının idareye sunulduğu tarihte yürürlükte olan 17/07/2008 tarihli ÇED Yönetmeliği hükümleri uyarınca verildiği, anılan işlemin, hizmet gerekleri, kamu yararı ve çevrenin korunması ilkesi ile gerçekleştirilmesi planlanan proje arasındaki denge gözetilerek, hazırlanan bilimsel raporların detaylı değerlendirilmesi neticesinde ve mevzuattaki usul ve esaslar çerçevesinde tesis edildiği, kurum ve kuruluşlardan oluşan komisyon üyelerinin görüşlerinin yanında, bilimsel otoritelerin, sivil toplum kuruluşlarının ve halkın görüş ve önerilerinin Nihai ÇED raporuna yansıtıldığı, davacıların iddia ettiği hususların soyut nitelik taşıdığı ve hiçbir bilimsel dayanağının olmadığı, diğer yandan, bir proje ile ilgili olarak verilen "ÇED Olumlu" kararının, hukuki bakımdan nihai izin ve onay vasfında olmadığı, ilgili kamu idarelerinin kendi mevzuatları uyarınca karar, izin, onay veya ruhsat verme yetkisine sahip oldukları, bu kapsamda, başta Türkiye Atom Enerjisi Kurumu olmak üzere ulusal mevzuat uyarınca yetkili diğer kurumlardan gerekli izin ve lisanslar alınmadan inşaat ve işletme faaliyetine başlanmayacağı ileri sürülerek davanın reddi gerektiği savunulmaktadır.

Müdahil (Davalı Yanında) Savunmasının Özeti: Dava konusu 01/12/2014 günlü, 3688 sayılı "Çevresel Etki Değerlendirmesi (ÇED) Olumlu" kararının hukuka ve mevzuata uygun olduğu, faaliyetin inşa ve işletme aşamasında nükleer enerjiye ilişkin ulusal ve uluslararası normlar çerçevesinde gereken tüm çalışmalar yapıldığı, bu doğrultuda, halen imar planı çalışmaları, EPDK üretim lisansı başvurusu ile TAEK'in

T.C.
DANIŞTAY
ONDÖRDÜNCÜ DAİRE
Esas No :2014/11695
Karar No :2017/6248

onayladığı Saha Parametreleri Raporu, Ön Güvenlik Analizi Raporu (ÖGAR), Olasılıklı Güvenlik Analizi Raporu (OGAR) gibi çalışmaların gerçekleştirildiği, Nihai ÇED Raporu ve Ön Güvenlik Analizi Raporunda (ÖGAR) projeye ilişkin sismik, karstik ve tsunami yüksekliği gibi hususların detaylı şekilde açıklandığı, projenin deniz ekosistemine etkisine ilişkin hususların "Denizel Biyoçeşitlilik Ekoloji Raporu" ile "Akkuyu Güç Santrali Soğutma Suyu Modellemesi" raporlarında detaylı olarak ele alındığı, Nihai ÇED raporunda gerçekleştirilmesi planlanan projenin olası çevresel etkilerine yer verildiği, davacılar tarafından ileri sürülen iddiaların dava konusu işlemin iptalini gerektirecek hususlar içermediği ileri sürülerek davanın reddi gerektiği savunulmaktadır.

Danıştay Tetkik Hakimi : Deniz Ertekin

Düşüncesi : Çevresel etki değerlendirmesi; gerçekleştirilmesi planlanan projenin, çevreye olabilecek olumlu ya da olumsuz etkilerinin belirlenmesi, olumsuz yöndeki etkilerin önlenmesi ya da çevreye zarar vermeyecek ölçüde en aza indirilmesi için alınacak önlemlerin belirlenerek değerlendirilmesi amacıyla yapıldığından, ÇED sürecinde verilen kararların iptali istemiyle açılacak davalarda, ÇED kararlarının bir bütün olarak çevresel etkilerinin irdelenmesi gerekmekte olup, ÇED raporunda bazı eksiklikler tespit edilmiş ise de, bu eksikliklerin raporu sakatlamayacağı, projenin uygulanmasına engel teşkil etmediği ve dava konusu nükleer tesise yer, inşaat ve işletme lisansı verilmesi aşamasında giderilebilecek hususlar olduğu göz önüne alındığında, söz konusu raporda, dava konusu projenin çevreye olabilecek olumsuz etkilerinin kapsamlı bir şekilde incelendiği, çevreye olabilecek olumsuz etkilerin giderilmesi için gerekli ve yeterli önlemlerin alındığı ve raporun, alınması öngörülen önlemlerle birlikte ilgili mevzuata ve bilimsel esaslara göre kabul edilebilir düzeylerde olduğu anlaşıldığından dava konusu ÇED Olumlu kararında hukuka aykırılık bulunmamakta olup, öte yandan geçiş döneminde hangi hukuk kurallarının uygulanacağı belirlenmesine ilişkin, 25/11/2014 günlü, 29186 sayılı Resmi Gazetede yayımlanarak yürürlüğe giren Çevresel Etki Değerlendirmesi Yönetmeliğinin Geçici 1. maddesinin Anayasa Mahkemesi kararlarında da ifade edildiği gibi, hukuk devletinin unsurlarından olan ve hukuk normlarının öngörülebilir olmasını gerektiren "hukuki güvenlik" ilkesi ile maddi hukuk ve usul kurallarının önceden öngörülebilir bir açıklıkta olmasını ve kişilerin haklı beklentilerini bertaraf etmeyecek düzenlemeler yapılmasını gerektiren "hukuki belirlilik" ilkesine uygun olduğu görüşü ile davanın reddi gerektiği düşünülmektedir.

Danıştay Savcısı : Abidin Çelik

Düşüncesi : Dava; Mersin İli, Gülnar İlçesi, Büyükeceli Beldesinde yapımı planlanan "Akkuyu Nükleer Güç Santrali (Nükleer Güç Santrali, Radyoaktif Atık Depolama Tesisi, Rıhtım, Deniz Dolgu Alanı ve Yaşam Merkezi)" projesi hakkında Çevre ve Şehircilik Bakanlığı Çevresel Etki Değerlendirmesi İzin ve Denetim Genel Müdürlüğüne tesis edilen 01/12/2014 günlü, 3688 sayılı "ÇED Olumlu" kararının iptali istemiyle açılmıştır.

2872 sayılı Çevre Kanununun **1. maddesinde**; " Bu Kanunun amacı, bütün canlıların ortak varlığı olan çevrenin, sürdürülebilir çevre ve sürdürülebilir kalkınma ilkeleri doğrultusunda korunmasını sağlamaktır." kuralı, **2. maddesinde**; "**Çevre korunması**: Çevresel değerlerin ve ekolojik dengenin tahribini, bozulmasını ve yok

T.C.
DANIŞTAY
ONDÖRDÜNCÜ DAİRE
Esas No :2014/11695
Karar No :2017/6248

olmasını önlemeye, mevcut bozulmaları gidermeye, çevreyi iyileştirmeye ve geliştirmeye, çevre kirliliğini önlemeye yönelik çalışmaların bütünü, **Sürdürülebilir çevre:** Gelecek kuşakların ihtiyaç duyacağı kaynakların varlığını ve kalitesini tehlikeye atmadan, hem bugünün hem de gelecek kuşakların çevresini oluşturan tüm çevresel değerlerin her alanda (sosyal, ekonomik, fizikî vb.) ıslahı, korunması ve geliştirilmesi sürecini, **Sürdürülebilir kalkınma:** Bugünkü ve gelecek kuşakların, sağlıklı bir çevrede yaşamasını güvence altına alan çevresel, ekonomik ve sosyal hedefler arasında denge kurulması esasına dayalı kalkınma ve gelişmeyi, **Çevresel etki değerlendirmesi:** Gerçekleştirilmesi plânlanan projelerin çevreye olabilecek olumlu ve olumsuz etkilerinin belirlenmesinde, olumsuz yöndeki etkilerin önlenmesi ya da çevreye zarar vermeyecek ölçüde en aza indirilmesi için alınacak önlemlerin, seçilen yer ile teknoloji alternatiflerinin belirlenerek değerlendirilmesinde ve projelerin uygulanmasının izlenmesi ve kontrolünde sürdürülecek çalışmaları ifade eder" hükmü, **10. maddesinde;** "Gerçekleştirmeyi plânladıkları faaliyetleri sonucu çevre sorunlarına yol açabilecek kurum, kuruluş ve işletmeler, Çevresel Etki Değerlendirmesi Raporu veya proje tanıtım dosyası hazırlamakla yükümlüdürler. Çevresel Etki Değerlendirmesi Olumlu Kararı veya Çevresel Etki Değerlendirmesi Gerekli Değildir Kararı alınmadıkça bu projelerle ilgili onay, izin, teşvik, yapı ve kullanım ruhsatı verilemez; proje için yatırıma başlanamaz ve ihale edilemez. Çevresel Etki Değerlendirmesine tâbi projeler ve Stratejik Çevresel Değerlendirmeye tâbi plân ve programlar ve konuya ilişkin usûl ve esaslar Bakanlıkça çıkarılacak yönetmeliklerle belirlenir. " düzenlemesi yer almıştır.

2872 sayılı Kanunun 10. maddesi uyarınca, 25/11/2014 günlü, 29186 sayılı Resmi Gazetede yayımlanıp, dava konusu işlemin tesis edildiği tarihte yürürlükte bulunan Çevresel Etki Değerlendirmesi Yönetmeliğinin Geçici 1. maddesinde yer alan "Bu Yönetmeliğin yürürlük tarihinden önce, ÇED Başvuru Dosyası/Proje Tanıtım Dosyası Valiliğe ya da Bakanlığa sunulmuş projelere bu Yönetmeliğin lehte olan hükümleri ve/veya başvuru tarihinde yürürlükte olan Yönetmelik hükümleri uygulanır." hükmü uyarınca, dava konusu projeye ilişkin ilk çevresel etki değerlendirme sürecinin başladığı tarihte yürürlükte olması sebebiyle somut olayda uygulanması gereken ve 17/07/2008 günlü, 26939 sayılı Resmi Gazetede yayımlanarak yürürlüğe giren Çevresel Etki Değerlendirmesi Yönetmeliğinin **4. maddesinde;** **Çevre:** Canlıların hayatları boyunca ilişkilerini sürdürdükleri ve karşılıklı olarak etkileşim içinde buldukları biyolojik, fiziksel, sosyal, ekonomik ve kültürel ortamı; **Etki:** Bir projenin hazırlık, inşaat ve işletme sırasında ya da işletme sonrasında, çevre unsurlarında doğrudan ya da dolaylı olarak, kısa veya uzun dönemde, geçici ya da kalıcı, olumlu ya da olumsuz yönde ortaya çıkması olası değişiklikleri, **Etki Alanı:** Gerçekleştirilmesi planlanan bir projenin işletme öncesi, işletme sırası ve işletme sonrasında çevre unsurları olarak olumlu veya olumsuz yönde etkilediği alanı, **Proje:** Gerçekleştirilmesi planlanan yatırımı, **Çevresel Etki Değerlendirmesi Raporu:** Bu Yönetmeliğin EK-I listesinde yer alan veya Bakanlıkça Çevresel Etki Değerlendirmesi Gerekli karar verilen bir proje için belirlenen özel formata göre hazırlanacak raporu, **Proje Tanıtım Dosyası:** Seçme Eleme Kriterlerine tabi Projelere Çevresel Etki Değerlendirmesi uygulanmasının gerekli olup olmadığının belirlenmesi amacıyla hazırlanan dosyayı, **Çevresel Etki Değerlendirmesi Gerekli Kararı:** Seçme Eleme Kriterlerine tabi Projelerin çevresel etkilerinin daha detaylı incelenmesi ve

T.C.
DANIŞTAY
ONDÖRDÜNCÜ DAİRE
Esas No :2014/11695
Karar No :2017/6248

Çevresel Etki Değerlendirmesi Raporu hazırlanması gerektiğini belirten Bakanlık kararını ifade ettiği, "Çevresel Etki Değerlendirmesine Tabi Projeler" başlıklı **7. maddesinde ise**, "Bu Yönetmeliğin; a) EK-I listesinde yer alan projelere, b) Seçme Eleme Kriterlerine tabi olup Çevresel Etki Değerlendirmesi Gereklidir kararı verilen projelere Çevresel Etki Değerlendirmesi Raporu hazırlanması zorunludur." kuralı yer almıştır.

Yönetmeliğin Ek III. maddesinde; Çevresel Etki Değerlendirmesi Genel Formatı ile Çevresel Etki Değerlendirmesi Özel Formatının ihtiva etmesi gereken hususlar düzenlenmiş, Bölüm I Projenin tanımı ve gayesi; yatırımcı tarafından araştırılan ana alternatiflerin bir özeti ve seçilen yerin seçiliş nedenlerinin belirtilmesi v.d., Bölüm II Proje için seçilen yerin konumu, Bölüm III: Proje yeri ve etki alanının mevcut çevresel özellikleri; önerilen proje nedeniyle kirlenmesi muhtemel olan çevrenin; nüfus, fauna, flora, jeolojik ve hidrolojik özellikler v.d. ve bu faktörlerin birbiri arasındaki ilişkileri de içerecek şekilde açıklanması, Bölüm IV Projenin önemli çevresel etkileri ve alınacak önlemler; proje için kullanılacak alan ve doğal kaynakların kullanımının olası etkilerinin tanıtımı, kirleticilerin miktarı, yatırımın çevreye olan etkilerinin değerlendirilmesinde kullanılacak tahmin yöntemlerinin genel tanıtımı, çevreye olabilecek olumsuz etkilerin azaltılması için alınması düşünülen önlemlerin tanıtımı şeklinde düzenlemeler yer almış, "Proje Tanıtım Dosyasının Hazırlanmasında Esas Alınacak Seçme Eleme Kriterleri" başlıklı Ek IV maddesinin "Ekler" Bölümünde de "Proje için belirlenen yerin varsa; çevre düzeni, nazım, uygulama imar planı, vaziyet planı veya plan değişikliği teklifleri, Proje alanı ve yakın çevresinin mevcut arazi kullanımını değerlendirmek için; yerleşim alanlarının, ulaşım ağlarının, enerji nakil hatlarının, mevcut tesislerin ve yönetmeliğin Ek-V listesinde yer alan Duyarlı Yörelere Listesinde belirtilen diğer alanların (proje alanı ve yakın çevresinde bulunması halinde) yerlerine ilişkin verileri gösterir bilgiler 1/25000 ölçekli hâlihazır harita (varsa çevre düzeni planı, yoksa topografik harita) üzerine işlenerek kısaca açıklanması, Proje alanının ölçekli jeoloji haritası bu harita üzerinde yeraltı ve yerüstü sularının gösterimi ve alanın depremsellik durumunun açıklanması." düzenlemesine yer verilmiştir.

Yukarıda yer verilen hükümler uyarınca; çevresel etki değerlendirilmesi ile, gerçekleştirilmesi planlanan projelerin çevreye olabilecek olumlu ya da olumsuz etkilerinin belirlendiği, olumsuz yöndeki etkilerin önlenmesi ya da çevreye zarar vermeyecek ölçüde en aza indirilmesi için alınacak önlemlerin irdelendiği, seçilen yer ile teknoloji alternatiflerinin değerlendirildiği, ayrıca projelerin uygulanmasının izlendiği ve kontrolünde sürdürülecek çalışmaların tespit edildiği bir süreç öngörülmüş olup, Yönetmelik kapsamında yer alan bir faaliyet nedeniyle hazırlanacak ÇED raporunda özel format uyarınca, projenin gerçekleştirileceği yer ile alternatif alanlar belirlenerek projenin hizmet amacı, önem ve gerekliliği kapsamında yerin ve etki alanının çevresel özellikleri, çevresel etkiler ve alınacak önlemlerin tartışılması esastır ve ÇED sürecinde verilen kararların iptali istemiyle açılacak davalarda, projenin çevresel etkilerinin yukarıda belirtilen Yönetmeliğin Ek III. maddesindeki unsurlar yönünden bir bütün olarak irdelenmesi gerekmektedir.

Dosyanın incelenmesinden; işleme konu proje sahasında nükleer güç santrali (NGS) kurulması amacıyla Atom Enerjisi Kurumu tarafından, Türkiye Elektrik Kurumunun (TEK) talebi üzerine, 30/06/1976 tarihinde, 06/01/1975 tarihli Resmi Gazetede

T.C.
DANIŞTAY
ONDÖRDÜNCÜ DAİRE
Esas No :2014/11695
Karar No :2017/6248

yayımlanarak yürürlüğe giren “Nükleer Reaktör Tesislerine ve Diğer Nükleer Tesislere Lisans Verilmesine İlişkin Tüzük” kapsamında “**Yer Lisansı**” **düzenlendiği**, bu lisansın Bakanlar Kurulunun 12/08/1993 tarih ve 93/4789 sayılı kararı ile kurulmuş olan Türkiye Elektrik Üretim İletim A.Ş.'ye daha sonra da Bakanlar Kurulunun 05/02/2001 tarih ve 2001/2026 sayılı kararı ile kurulmuş olan Elektrik Üretim A.Ş.'ye (EÜAŞ) devredildiği, 12/05/2010 tarihinde Türkiye Cumhuriyeti Hükümeti ile Rusya Federasyonu **Hükümeti arasında imzalanmış olan Hükümetler Arası Anlaşma (HAA) uyarınca**, “Akkuyu NGS Elektrik Üretim A.Ş.”nin Akkuyu NGS'nin inşaatından, işletmesinden ve işletmeden çıkarılmasından sorumlu proje şirketi olarak kurulduğu, **HAA uyarınca arazinin mevcut lisansı ve alt yapısı ile birlikte proje şirketine bedelsiz olarak tahsis edilmesinin öngörüldüğü, bu anlaşmanın 21/07/2010 tarih ve 27648 sayılı Resmi Gazetede yayımlanan 6007 sayılı Kanun ile onaylandığı**, EÜAŞ tarafından lisans ve arazi haklarının 22/07/2011 tarih ve 36-247 sayılı yönetim kurulu kararı ile proje şirketine devredildiği, 4800 MWe kurulu gücünde olan "Akkuyu Nükleer Güç Santrali Radyoaktif Atık Depolama Tesisi, Rihtim, Deniz Dolgu Alanı ve Yaşam Merkezi" projesi kapsamında hazırlanan ÇED başvuru dosyasının 02/12/2011 tarihinde davalı idareye sunulduğu, **anılan tarihte yürürlükte olan ve 17/07/2008 günlü, 26939 sayılı Resmi Gazetede yayımlanan Çevresel Etki Değerlendirmesi Yönetmeliği hükümleri uyarınca**; ilgili kurum ve kuruluş temsilcileri, Bakanlık yetkilileri ile proje sahibi ve temsilcilerinden oluşan Kapsam Belirleme ve İnceleme Değerlendirme Komisyonu kurulduğu, 06/03/2012 tarihinde ulusal düzeyde yayımlanan Star Gazetesinde, 19/03/2012 tarihinde yerel yayın yapan Silifke Gazetesinde toplantı tarihini, saatini, yerini ve konusunu belirten ilanların yayımlanmasından sonra Mersin İli, Büyükeceli Beldesinde 29/03/2012 tarihinde halkın katılımı toplantısı düzenlendiği, 03/04/2012 tarihinde Kapsam ve Özel Format Belirleme Toplantısı yapıldığı, bu toplantıda proje için özel format belirlenerek, özel formatın 21/05/2012 tarihinde ÇED çalışmalarını yürüten müşavir firmaya gönderildiği, ayrıca çalışmada yer alacak ilave meslek grupları olarak Nükleer Enerji, Jeofizik, Orman, Meteoroloji, Makine, Elektrik, Maden, Harita, Su Ürünleri ve Ziraat Mühendisliğinin belirlenerek raporun hazırlanmasında görevlendirilmelerinin talep edildiği, müşavir firma tarafından ÇED raporunun hazırlanması için ek süre talep edildiği ve bu talep doğrultusunda davalı Bakanlıkça 21/05/2013 tarihinden itibaren 6 ay ek süre verildiği, 04/07/2013 tarihinde Bakanlığa sunulan ÇED raporunun incelenmesi sonucunda, ÇED raporu özel formatına ve yeterli belgesi tebliğine uygun olmadığından ve raporda eksiklikler tespit edildiğinden bahisle ÇED raporunun iade edildiği, söz konusu eksiklerinin giderilmesine müteakip 22/08/2013 tarihinde revize ÇED raporunun Bakanlığa sunulduğu, raporun 28/08/2013 tarihinde Bakanlık ve Mersin Valiliğinde halkın görüşüne açıldığı, 01/10/2013 tarihinde birinci İnceleme Değerlendirme Komisyonu (İDK) Toplantısı düzenlendiği ve ÇED raporu yeterli görülmeyle, komisyon tarafından ilave çalışmaların yapılabilmesi için ÇED sürecinin durdurulduğu, proje ile ilgili 30/06/2014 tarihinde revize ÇED raporunun sunulduğu, 24/07/2014 tarihinde yapılan ikinci İDK Toplantısında ÇED sürecinin sonuçlandırıldığı, 5 iş günü içerisinde Nihai ÇED raporunun sunulmayacağından bahisle müşavir firma tarafından 3 ay ek süre talep edildiği ve bu talebin davalı idare tarafından 04/08/2014 tarih ve 12562 sayılı karar ile uygun bulunduğu, süre uzatımı sonrasında 23/09/2014 tarihinde

T.C.
DANIŞTAY
ONDÖRDÜNCÜ DAİRE
Esas No :2014/11695
Karar No :2017/6248

sunulan ÇED raporu incelenerek, 01/12/2014 günlü, 3688 sayılı işlem ile ÇED Olumlu kararı verildiği, bakılan davanın ise anılan ÇED Olumlu kararının iptali istemiyle açıldığı anlaşılmıştır.

Uyuşmazlığın çözümü özel ve teknik bilgiyi gerektirdiğinden, Dairemizin 04/02/2016 günlü ara kararı ile naip üye Mehmet Ali Ceran'ın niyabetinde keşif ve bilirkişi incelemesi yaptırılmasına karar verilmiş olup, 05/12/2016 tarihinde mahallinde yapılan keşif ve bilirkişi incelemesi sonucunda, bilirkişi heyetine sorulan sorular doğrultusunda düzenlenen raporda özetle; ÇED raporunda bazı eksiklikler tespit edilmiş ise de, bu eksikliklerin raporu sakatlamayacağı ve projenin uygulanmasına engel teşkil etmediği, söz konusu raporda, dava konusu projenin çevreye olabilecek olumsuz etkilerinin kapsamlı bir şekilde incelendiği, çevreye olabilecek olumsuz etkilerin giderilmesi için gerekli ve yeterli önlemlerin alındığı ve raporun, alınması öngörülen önlemlerle birlikte ilgili mevzuata ve bilimsel esaslara göre kabul edilebilir düzeylerde olduğu, görüşüne yer verilmiştir.

Bu durumda; ÇED raporunda, gerçekleştirilmesi planlanan projenin, çevreye olabilecek olumsuz etkilerinin belirlenmesi, olumsuz yöndeki etkilerinin önlenmesi ve çevreye zarar vermeyecek ölçüde en aza indirilmesi için ilgili mevzuat ile bilimsel esaslar uyarınca gereken tedbirlere yer verildiği ve söz konusu raporda belirlenen eksikliklerin çevrenin korunması yönünden olumsuz etkilerinin olmayacağı hususlarının, yukarıda özetine yer verilen bilirkişi raporu ile ortaya konulması karşısında, Mersin İli, Gülnar İlçesi, Büyükeceli Beldesinde yapımı planlanan "Akkuyu Nükleer Güç Santrali (Nükleer Güç Santrali, Radyoaktif Atık Depolama Tesisi, Rihtım, Deniz Dolgu Alanı ve Yaşam Merkezi)" projesi hakkında Çevre ve Şehircilik Bakanlığı Çevresel Etki Değerlendirmesi İzin ve Denetim Genel Müdürlüğünce tesis edilen 01/12/2014 günlü, 3688 sayılı "ÇED Olumlu" kararında hukuka aykırılık görülmemiştir.

Açıklanan nedenlerle; davanın reddine karar verilmesi gerektiği, düşünülmektedir.

TÜRK MİLLETİ ADINA

Hüküm veren Danıştay Ondördüncü Dairesince, duruşma için önceden belirlenerek taraflara bildirilen 22/11/2017 gününde davacılar vekilleri Av. Cömert Uygur Erdem, Av. İsmail Hakkı Atal, Av. Emre Baturay Altınok, Av. Hayati Küçük, Av. Ziyet Özçelik, Av. Nurten Yakış, Av. Arif Ali Cangı ve Av. Ekin Öztürk'ün, davalı idareleri temsilen Hukuk Müşavirleri V. Zeynep Erben, Nihan Erdoğan ve Uzman Abidin Keçeci'nin, davalılar yanında Müdahil Akkuyu Nükleer A.Ş. vekili Av. Salih Çelen'in geldiği görülerek, Danıştay Savcısı Abidin Çelik'in katılımıyla yapılan duruşmada, davacıların talebi üzerine uzmanlar Prof. Dr. İnci Gökmen, Prof. Dr. Ali Gökmen, Doç. Dr. Cavit Işık Yavuz, Oğuz Türkyılmaz, Nedim Bülent Damar'ın bilimsel mütalaaları ve duruşma sonrasında Tetkik Hakiminin açıklamaları dinlendikten ve dosyadaki belgeler incelendikten sonra işin gereği görüldü:

Dava; Mersin İli, Gülnar İlçesi, Büyükeceli Beldesinde yapımı planlanan "Akkuyu Nükleer Güç Santrali (Nükleer Güç Santrali, Radyoaktif Atık Depolama Tesisi, Rihtım, Deniz Dolgu Alanı ve Yaşam Merkezi)" projesi hakkında Çevre ve Şehircilik Bakanlığı Çevresel Etki Değerlendirmesi İzin ve Denetim Genel

T.C.
DANIŞTAY
ONDÖRDÜNCÜ DAİRE
Esas No :2014/11695
Karar No :2017/6248

Müdürlüğünce verilen 01/12/2014 günlü, 3688 sayılı "ÇED Olumlu" kararı ile dayanağı 25/11/2014 günlü, 29186 sayılı Resmi Gazetede yayımlanarak yürürlüğe giren Çevresel Etki Değerlendirmesi Yönetmeliğinin Geçici 1. maddesindeki "Bu Yönetmeliğin lehte olan hükümleri ve/veya" ibaresinin iptali istemiyle açılmıştır.

Davalı idarenin usule ilişkin itirazları yerinde görülmemiştir.

Davanın, 25/11/2014 günlü, 29186 sayılı Resmi Gazetede yayımlanarak yürürlüğe giren Çevresel Etki Değerlendirmesi Yönetmeliğinin Geçici 1. maddesindeki "Bu Yönetmeliğin lehte olan hükümleri ve/veya" ibaresi yönünden incelenmesinden;

2709 sayılı T.C. Anayasasının **56. maddesinde**; "Herkes, sağlıklı ve dengeli bir çevrede yaşama hakkına sahiptir. Çevreyi geliştirmek, çevre sağlığını korumak ve çevre kirlenmesini önlemek Devletin ve vatandaşların ödevidir. Devlet, herkesin hayatını, beden ve ruh sağlığı içinde sürdürmesini sağlamak; insan ve madde gücünde tasarruf ve verimi artırarak, işbirliğini gerçekleştirmek amacıyla sağlık kuruluşlarını tek elden planlayıp hizmet vermesini düzenler." hükmüne yer verilmiştir.

2872 sayılı Çevre Kanununun **1. maddesinde**; "Bu Kanunun amacı, bütün canlıların ortak varlığı olan çevrenin, sürdürülebilir çevre ve sürdürülebilir kalkınma ilkeleri doğrultusunda korunmasını sağlamaktır." kuralı, **2. maddesinde**; "**Çevre korunması**: Çevresel değerlerin ve ekolojik dengenin tahribini, bozulmasını ve yok olmasını önlemeye, mevcut bozulmaları gidermeye, çevreyi iyileştirmeye ve geliştirmeye, çevre kirliliğini önlemeye yönelik çalışmaların bütünü, **Sürdürülebilir çevre**: Gelecek kuşakların ihtiyaç duyacağı kaynakların varlığını ve kalitesini tehlikeye atmadan, hem bugünün hem de gelecek kuşakların çevresini oluşturan tüm çevresel değerlerin her alanda (sosyal, ekonomik, fizikî vb.) ıslahı, korunması ve geliştirilmesi sürecini, **Sürdürülebilir kalkınma**: Bugünkü ve gelecek kuşakların, sağlıklı bir çevrede yaşamasını güvence altına alan çevresel, ekonomik ve sosyal hedefler arasında denge kurulması esasına dayalı kalkınma ve gelişmeyi, **Çevresel etki değerlendirme**: Gerçekleştirilmesi plânlanan projelerin çevreye olabilecek olumlu ve olumsuz etkilerinin belirlenmesinde, olumsuz yöndeki etkilerin önlenmesi ya da çevreye zarar vermeyecek ölçüde en aza indirilmesi için alınacak önlemlerin, seçilen yer ile teknoloji alternatiflerinin belirlenerek değerlendirilmesinde ve projelerin uygulanmasının izlenmesi ve kontrolünde sürdürülecek çalışmaları ifade eder" hükmü, **10. maddesinde**; "Gerçekleştirmeyi plânladıkları faaliyetleri sonucu çevre sorunlarına yol açabilecek kurum, kuruluş ve işletmeler, Çevresel Etki Değerlendirmesi Raporu veya proje tanıtım dosyası hazırlamakla yükümlüdürler. Çevresel Etki Değerlendirmesi Olumlu Kararı veya Çevresel Etki Değerlendirmesi Gerekli Değildir Kararı alınmadıkça bu projelerle ilgili onay, izin, teşvik, yapı ve kullanım ruhsatı verilemez; proje için yatırıma başlanamaz ve ihale edilemez. Çevresel Etki Değerlendirmesine tâbi projeler ve Stratejik Çevresel Değerlendirmeye tâbi plân ve programlar ve konuya ilişkin usûl ve esaslar Bakanlıkça çıkarılacak yönetmeliklerle belirlenir. " düzenlemesi yer almıştır.

25/11/2014 günlü, 29186 sayılı Resmi Gazetede yayımlanan Çevresel Etki Değerlendirmesi Yönetmeliğinin "Geçiş süreci" başlıklı **Geçici 1. maddesinde**; "Bu Yönetmeliğin yürürlük tarihinden önce, ÇED Başvuru Dosyası/Proje Tanıtım Dosyası Valiliğe ya da Bakanlığa sunulmuş projelere bu Yönetmeliğin lehte olan hükümleri

T.C.
DANIŞTAY
ONDÖRDÜNCÜ DAİRE
Esas No :2014/11695
Karar No :2017/6248

ve/veya başvuru tarihinde yürürlükte olan Yönetmelik hükümleri uygulanır." hükmüne yer verilmiştir.

Davacılar tarafından; dava konusu Yönetmelik hükmünde yer alan "Bu Yönetmeliğin lehte olan hükümleri ve/veya" ibaresinin; sadece proje sahibinin lehine olan hükümlerin geçmişe etkili olarak uygulanabilmesine imkan tanıdığı, sürdürülebilir çevre, sürdürülebilir kalkınma ve katılım ilkeleri çerçevesinde çevrenin korunması hususunu göz ardı ettiği, hangi yönetmelik hükmünün uygulanacağı hususunda kesinlik içermediği için hukuki belirlilik ve güvenlik ilkeleri ile bağdaşmadığı ileri sürülerek iptali istenilmiş ise de; uyuşmazlığa konu Çevresel Etki Değerlendirmesi Yönetmeliğinin 2872 sayılı Çevre Kanununun yukarıda hükmüne yer verilen 10. maddesi uyarınca; Çevresel Etki Değerlendirmesine tabi projeleri ve bu projeler için Çevresel Etki Değerlendirme sürecinde uyulması gereken idari ve teknik usul ve esasları belirlemek amacıyla yürürlüğe konulduğu ve 2872 sayılı Kanunun uygulanmasının sağlanmasının ve bu Kanun hükümlerine paralel düzenlemeler içermesinin yürürlüğe konuluş amacının doğal sonucu olduğu hususu göz önüne alındığında, ÇED sürecinde yürürlükte olan ancak ÇED Olumlu kararı verilmeden önce yürürlükten kalkan yönetmelik hükümleri yerine 25/11/2014 günlü, 29186 sayılı Resmi Gazetede yayımlanan Çevresel Etki Değerlendirmesi Yönetmeliğinin lehte olan hükümlerinin uygulanmasını sağlayan düzenlemenin, çevre mevzuatına veya çevrenin korunması ilkelerine aykırılık oluşturacağına bir ön kabul olarak değerlendirilemeyeceği, diğer yandan; dava konusu düzenleme ile geçiş döneminde hangi hukuk kurallarının uygulanacağı belirlendiğinden ve bu düzenlemenin ilgililerin başvuru tarihinde lehlerine olabilecek düzenlemenin daha sonraki düzenleme ile kaldırılması halinde müktesep haklarının korunmasına yönelik olduğu şeklinde anlaşılması gerektiğinden, Anayasa Mahkemesi kararlarında da ifade edildiği gibi, hukuk devletinin unsurlarından olan ve hukuk normlarının öngörülebilir olmasını gerektiren "hukuki güvenlik" ilkesi ile maddi hukuk ve usul kurallarının önceden öngörülebilir bir açıklıkta olmasını ve kişilerin haklı beklentilerini bertaraf etmeyecek düzenlemeler yapılmasını gerektiren "hukuki belirlilik" ilkesinin ihlal edildiğini de kabul etmeye olanak bulunmamaktadır.

Bu durumda; 25/11/2014 günlü, 29186 sayılı Resmi Gazetede yayımlanarak yürürlüğe giren Çevresel Etki Değerlendirmesi Yönetmeliğinin Geçici 1. maddesindeki "Bu Yönetmeliğin lehte olan hükümleri ve/veya" ibaresinde hukuka aykırılık görülmemiştir.

Davanın, 01/12/2014 günlü, 3688 sayılı "ÇED Olumlu" kararının iptali istemi yönünden incelenmesine gelince;

2872 sayılı Kanunun 10. maddesi uyarınca, 25/11/2014 günlü, 29186 sayılı Resmi Gazetede yayımlanıp, dava konusu işlemin tesis edildiği tarihte yürürlükte bulunan Çevresel Etki Değerlendirmesi Yönetmeliğinin Geçici 1. maddesinde yer alan "Bu Yönetmeliğin yürürlük tarihinden önce, ÇED Başvuru Dosyası/Proje Tanıtım Dosyası Valiliğe ya da Bakanlığa sunulmuş projelere bu Yönetmeliğin lehte olan hükümleri ve/veya başvuru tarihinde yürürlükte olan Yönetmelik hükümleri uygulanır." hükmü uyarınca, dava konusu projeye ilişkin ilk çevresel etki değerlendirme sürecinin başladığı tarihte yürürlükte olması sebebiyle somut olayda uygulanması gereken ve 17/07/2008 günlü, 26939 sayılı Resmi Gazetede yayımlanarak yürürlüğe giren Çevresel Etki Değerlendirmesi Yönetmeliğinin **4. maddesinde; Çevre: Canlıların**

T.C.
DANIŞTAY
ONDÖRDÜNCÜ DAİRE
Esas No :2014/11695
Karar No :2017/6248

hayatları boyunca ilişkilerini sürdürdükleri ve karşılıklı olarak etkileşim içinde buldukları biyolojik, fiziksel, sosyal, ekonomik ve kültürel ortamı; **Etki:** Bir projenin hazırlık, inşaat ve işletme sırasında ya da işletme sonrasında, çevre unsurlarında doğrudan ya da dolaylı olarak, kısa veya uzun dönemde, geçici ya da kalıcı, olumlu ya da olumsuz yönde ortaya çıkması olası değişiklikleri, **Etki Alanı:** Gerçekleştirilmesi planlanan bir projenin işletme öncesi, işletme sırası ve işletme sonrasında çevre unsurları olarak olumlu veya olumsuz yönde etkilediği alanı, **Proje:** Gerçekleştirilmesi planlanan yatırımı, **Çevresel Etki Değerlendirmesi Raporu:** Bu Yönetmeliğin EK-I listesinde yer alan veya Bakanlıkça Çevresel Etki Değerlendirmesi Gereklidir kararı verilen bir proje için belirlenen özel formata göre hazırlanacak raporu, **Proje Tanıtım Dosyası:** Seçme Eleme Kriterlerine tabi Projelere Çevresel Etki Değerlendirmesi uygulanmasının gerekli olup olmadığının belirlenmesi amacıyla hazırlanan dosyayı, **Çevresel Etki Değerlendirmesi Gereklidir Kararı:** Seçme Eleme Kriterlerine tabi Projelerin çevresel etkilerinin daha detaylı incelenmesi ve Çevresel Etki Değerlendirmesi Raporu hazırlanması gerektiğini belirten Bakanlık kararını, **Çevresel Etki Değerlendirmesi Olumlu Kararı:** Çevresel Etki Değerlendirmesi Raporu hakkında Komisyon tarafından yapılan değerlendirmeler dikkate alınarak, **projenin çevre üzerindeki muhtemel olumsuz etkilerinin, alınacak önlemler sonucu ilgili mevzuat ve bilimsel esaslara göre kabul edilebilir düzeylerde olduğunun belirlenmesi üzerine** projenin gerçekleşmesinde çevre açısından sakınca görülmediğini belirten Bakanlık kararını ifade ettiği düzenlenmiş, "Çevresel Etki Değerlendirmesine Tabi Projeler" başlıklı **7. maddesinde ise,** "Bu Yönetmeliğin; a) EK-I listesinde yer alan projelere, b) Seçme Eleme Kriterlerine tabi olup Çevresel Etki Değerlendirmesi Gereklidir kararı verilen projelere Çevresel Etki Değerlendirmesi Raporu hazırlanması zorunludur." kuralı yer almıştır.

Aynı Yönetmeliğin **8. maddesinde;** "(1) Proje sahibi, dilekçesi ekinde bu Yönetmeliğin EK-III'ünde yer alan Çevresel Etki Değerlendirmesi genel formatı esas alınarak hazırlanmış iki adet Çevresel Etki Değerlendirmesi Başvuru Dosyası ile Bakanlığa başvurur. (2) Bakanlık, başvuru dosyasındaki bilgi ve belgeleri uygunluk bakımından inceler. Uygun hazırlanmadığı anlaşılan dosya tamamlanmak üzere proje sahibine iade edilir. Proje sahibi, eksikliklerini tamamlayıp dosyayı yeniden Bakanlığa sunar. (3) İnceleme sonucunda dosyanın uygun hazırlandığına karar verilmesi halinde Bakanlık tarafından başvuru dosyasındaki bilgiler dikkate alınarak, ilgili kurum ve kuruluş temsilcileri, Bakanlık yetkilileri ile proje sahibi ve/veya temsilcilerinden oluşan bir komisyon kurulur. (4) Proje ile ilgili olarak başvuru yapıldığına dair Çevresel Etki Değerlendirmesi başvuru dosyasının bir nüshası Bakanlık tarafından ilgili Valiliğe gönderilir. Valilik, halka yörede proje ile ilgili olarak başvurunun yapıldığını, Çevresel Etki Değerlendirmesi sürecinin başladığını ve Çevresel Etki Değerlendirmesi süreci tamamlanana kadar projeye ilişkin görüş, soru ve önerilerinin değerlendirilmek üzere Valiliğe veya Bakanlığa verilebileceğini anons, askıda ilan, internet gibi herhangi bir yöntemle duyurur. Ayrıca Bakanlık halka projeye ilişkin Çevresel Etki Değerlendirmesi sürecinin başladığını ve Çevresel Etki Değerlendirmesi süreci ile ilgili bilgilerin alınabileceğini internet aracılığı ile de duyurur. Halk projeye ilişkin görüş, soru ve önerilerini yukarıda belirtilen mercilere ulaştırabilir. (5) Bakanlık, proje sahibinden başvuru dosyasını komisyon üyelerinin

T.C.
DANIŞTAY
ONDÖRDÜNCÜ DAİRE
Esas No :2014/11695
Karar No :2017/6248

sayısı kadar çoğaltmasını ister. Bu maddede öngörülen işlemler üç işgünü içinde tamamlanır. "Çevresel Etki Değerlendirmesi Gereklidir" kararı verilen projeler için, proje sahibi bir dilekçe ekinde bu karar ve proje tanıtım dosyası ile Bakanlığa başvurur. Bu dosya başvuru dosyası olarak işlem görür. Bakanlık bu dosyayı inceler ve belirlediği komisyon üyelerinin sayısı kadar çoğaltılmasını proje sahibinden ister. (6) Bakanlık başvuru dosyasının bir kopyasını halkın katılımı toplantısı ve kapsam belirleme toplantısının tarihini ve yerini belirten bir yazı ekinde komisyon üyelerine gönderir ve komisyonu ilk toplantıya çağırır. Komisyona Bakanlık temsilcisi başkanlık eder ve komisyonun sekretarya hizmetleri Bakanlıkça yürütülür. (7) Bakanlık, gerekli gördüğü hallerde, projenin konusu, türü ve proje için belirlenen yerin özelliklerini de dikkate alarak, üniversiteler, enstitüler, araştırma ve uzman kuruluşları, meslek odaları, sendikalar, birlikler, sivil toplum örgütlerinden temsilcileri de komisyon toplantılarına üye olarak çağırabilir. (8) Komisyonda kurum ve kuruluş temsilcisi olarak görev yapan üyelerin, yeterli mesleki bilgi ve deneyime sahip olmaları ve temsil ettikleri kurum ve kuruluşların görev alanlarıyla sınırlı olmak üzere görüş vermeye yetkili kılınmış olmaları esastır." hükmü, **9. maddesinde**; "Komisyonun kapsam belirleme toplantısından önce, halkı yatırım hakkında bilgilendirmek, projeye ilişkin görüş ve önerilerini almak üzere proje sahibi tarafından projenin gerçekleştirileceği yerde Bakanlık ile mutabakat sağlanarak belirlenen tarihte, halkın katılımı toplantısı düzenlenir." hükmü, **10. maddesinde**; Halkın katılımı, bilgilendirme, kapsam belirleme ve özel format verme işlemleri, on iki işgünü içerisinde tamamlanır. (2) Komisyonun, kapsam ve özel format belirleme amaçlı ilk toplantısında; a) Proje sahibi, proje hakkında komisyonu bilgilendirir. b) Bakanlık ve/veya İl Çevre ve Orman Müdürlüğü halkın katılımı toplantısı hakkında komisyonu bilgilendirir. Ayrıca halkın katılımı toplantısına katılmış bulunan komisyon üyeleri de görüş ve önerilerini bildirirler. c) Projenin hangi kapsamda ele alınmasının gerektiğini belirlemek üzere projenin önemli çevresel etkileri göz önüne alınarak bu Yönetmeliğin EK-III'ündeki Çevresel Etki Değerlendirmesi genel formatında ana başlıklar altında ele alınması gereken konular detaylandırılır, kapsam belirlenir. ç) Komisyon tarafından formata ilave edilmesi ya da formattan çıkarılması gereken hususlar tespit edilir. Halkın katılımı toplantısındaki görüş ve öneriler de dikkate alınarak özel format ile Çevresel Etki Değerlendirmesi Raporunu hazırlayacak çalışma grubu belirlenir. d) Komisyon tarafından belirlenen özel format, proje sahibi ve/veya temsilcisine bu maddede belirlenen süre içerisinde Bakanlık tarafından verilir. (3) Proje sahibi özel formatın verilmiş tarihinden itibaren bir yıl içinde Çevresel Etki Değerlendirmesi Raporunu Bakanlığa sunmakla yükümlüdür. Bu süre içinde Çevresel Etki Değerlendirmesi Raporu sunulmaz veya gerekçesi belirtilerek ek süre isteminde bulunulmaz ise başvuru geçersiz sayılır. Proje sahibinin süre uzatım talebi Bakanlıkça uygun bulunması halinde altı ayı geçmemek üzere bir defaya mahsus ek süre verilir." hükmü, **11. maddesinde**; "Proje sahibi tarafından bir dilekçe ekinde iki adet Çevresel Etki Değerlendirmesi Raporu, Bakanlığa sunulur. Çevresel Etki Değerlendirmesi Raporunun özel formata uygunluğu ve belirlenen çalışma grubunda yer alması gereken meslek uzmanlarınca hazırlanıp hazırlanmadığı hakkındaki inceleme Bakanlık tarafından üç işgünü içinde sonuçlandırılır. Çevresel Etki Değerlendirmesi Raporunun özel formata uygun olmadığı ve/veya belirlenen çalışma grubunca hazırlanmadığının anlaşılması halinde, bu hususların yerine getirilmesi için Çevresel

T.C.
DANIŞTAY
ONDÖRDÜNCÜ DAİRE
Esas No :2014/11695
Karar No :2017/6248

Etki Değerlendirmesi Raporu proje sahibine iade edilir. Düzeltilen Çevresel Etki Değerlendirmesi Raporunun üç ay içinde Bakanlığa sunulmaması durumunda başvuru geçersiz sayılır." hükmü, **14. maddesinde ise**; "Komisyonun sonuçlandırdığı Çevresel Etki Değerlendirmesi Raporu halkın görüş ve önerilerini almak üzere İl Çevre ve Orman Müdürlüğünde ve Bakanlıkta on işgünü görüşe açılır. Bakanlıkça projeye ilgili karar alma sürecinde bu görüşler de dikkate alınır. Bakanlık halktan gelen görüşler ışığında rapor içeriğinde gerekli eksikliklerin tamamlanmasını, ek çalışmalar yapılmasını ya da İnceleme ve Değerlendirme Komisyonunun yeniden toplanmasını isteyebilir. Gerekli çalışmaların yapılmasını müteakip Bakanlıkça nihai Çevresel Etki Değerlendirmesi Raporunun üç işgününde komisyon üyesi sayısı kadar çoğaltılması istenir. Çoğaltılan nihai Çevresel Etki Değerlendirmesi Raporu beş işgünü içerisinde Bakanlığa sunulur. Bakanlık, Komisyonun rapor hakkındaki çalışmaları ve halkın görüşlerini dikkate alarak beş işgünü içinde proje için "Çevresel Etki Değerlendirmesi Olumlu" ya da "Çevresel Etki Değerlendirmesi Olumsuz" kararı verir, bu kararı proje sahibine ve ilgili kurum ve kuruluşlara yazılı olarak bildirir. Valilik, alınan kararın içeriğini, karara esas gerekçeleri ile şartlarını ve halkın görüş ve önerilerinin Nihai Çevresel Etki Değerlendirmesi Raporuna yansıtıldığını uygun araçlarla halka duyurur." hükmü "Sürelerin uzatılması ve durdurulması" başlıklı **20. maddesinde ise**, "(1) Bu Yönetmelikte belirtilen süreler, proje sahibinin istemi ve Bakanlıkça uygun görülmesi halinde veya Bakanlığın doğrudan gerekli gördüğü hallerde, gerekçesi belirtilerek Bakanlık tarafından uzatılabilir veya durdurulabilir. Proje sahibine raporlarla ilgili eksiklikleri gidermesi ve ilave işlemler yapması için verilen süreler Çevresel Etki Değerlendirmesi sürecine dâhil değildir." hükmü yer almaktadır.

Yukarıda yer verilen hükümler uyarınca; çevresel etki değerlendirilmesi ile, gerçekleştirilmesi planlanan projelerin çevreye olabilecek olumlu ya da olumsuz etkilerinin belirlendiği, olumsuz yöndeki etkilerin önlenmesi ya da çevreye zarar vermeyecek ölçüde en aza indirilmesi için alınacak önlemlerin irdelendiği, seçilen yer ile teknoloji alternatiflerinin belirlenerek değerlendirildiği, ayrıca projelerin uygulanmasının izlendiği ve kontrolünde sürdürülecek çalışmaların belirlendiği bir süreç öngörülmüş olup, Yönetmelik kapsamında yer alan bir faaliyet nedeniyle hazırlanacak ÇED raporunda özel format uyarınca, projenin gerçekleştirileceği yer ile alternatif alanlar belirlenerek projenin hizmet amacı, önem ve gerekliliği kapsamında yerin ve etki alanının çevresel özellikleri, çevresel etkiler ve alınacak önlemlerin tartışılması, bu bağlamda, **sürdürülebilir kalkınma ve sürdürülebilir çevre dengesinin** sağlanmasının amaçlandığı açıktır.

Yukarıda alıntısına yer verilen Yönetmeliğin Ek III. maddesinde; Çevresel Etki Değerlendirmesi Genel Formatı ile Çevresel Etki Değerlendirmesi Özel Formatının ihtiva etmesi gereken hususlar düzenlenmiş, "Bölüm I Projenin tanımı ve gayesi; yatırımcı tarafından araştırılan ana alternatiflerin bir özeti ve seçilen yerin seçiliş nedenlerinin belirtilmesi v.d., Bölüm II Proje için seçilen yerin konumu, Bölüm III: Proje yeri ve etki alanının mevcut çevresel özellikleri; önerilen proje nedeniyle kirlenmesi muhtemel olan çevrenin; nüfus, fauna, flora, jeolojik ve hidrolojik özellikler v.d. ve bu faktörlerin birbiri arasındaki ilişkileri de içerecek şekilde açıklanması, Bölüm IV Projenin önemli çevresel etkileri ve alınacak önlemler; proje için kullanılacak alan ve doğal kaynakların kullanımının olası etkilerinin tanıtımı,

T.C.
DANIŞTAY
ONDÖRDÜNCÜ DAİRE
Esas No :2014/11695
Karar No :2017/6248

kirleticilerin miktarı, yatırımın çevreye olan etkilerinin değerlendirilmesinde kullanılacak tahmin yöntemlerinin genel tanıtımı, çevreye olabilecek olumsuz etkilerin azaltılması için alınması düşünülen önlemlerin tanıtımı şeklinde düzenlemeler yer almış, "Proje Tanıtım Dosyasının Hazırlanmasında Esas Alınacak Seçme Eleme Kriterleri" başlıklı Ek IV maddesinin "Ekler" Bölümünde de "Proje için belirlenen yerin varsa; çevre düzeni, nazım, uygulama imar planı, vaziyet planı veya plan değişikliği teklifleri, Proje alanı ve yakın çevresinin mevcut arazi kullanımını değerlendirmek için; yerleşim alanlarının, ulaşım ağlarının, enerji nakil hatlarının, mevcut tesislerin ve yönetmeliğin Ek-V listesinde yer alan Duyarlı Yörelere Listesinde belirtilen diğer alanların (proje alanı ve yakın çevresinde bulunması halinde) yerlerine ilişkin verileri gösterir bilgiler 1/25000 ölçekli hâlihazır harita (varsa çevre düzeni planı, yoksa topografik harita) üzerine işlenerek kısaca açıklanması, Proje alanının ölçekli jeoloji haritası bu harita üzerinde yeraltı ve yerüstü sularının gösterimi ve alanın deprensellik durumunun açıklanması." düzenlemesine yer verilmiştir.

Çevresel etki değerlendirmesi; gerçekleştirilmesi planlanan projenin, çevreye olabilecek olumlu ya da olumsuz etkilerinin belirlenmesi, olumsuz yöndeki etkilerin önlenmesi ya da çevreye zarar vermeyecek ölçüde en aza indirilmesi için alınacak önlemlerin belirlenerek değerlendirilmesi amacıyla yapıldığından, ÇED sürecinde verilen kararların iptali istemiyle açılacak davalarda, yukarıda belirtilen Yönetmeliğin Ek III. maddesindeki unsurlar yönünden, ÇED kararlarının bir bütün olarak incelenmesi ve çevresel etkilerinin irdelenmesi gerekmektedir.

Öte yandan **2690 sayılı Türkiye Atom Enerjisi Kurumu Kanununun** Kurumun görev ve yetkilerini açıklayan 4. maddesinin (d), (e) ve (k) bentlerinde, bu bentlerde belirtilen hususlarda Kurumun tüzük hazırlama yetkisi olduğu hükmüne bağlanmış, (e) bendinde, Kurumun, **nükleer güç ve araştırma reaktörleri ve yakıt çevrimi tesislerinin yer seçimi, inşaat, işletme ve çevre güvenliği ile ilgili her türlü onay, izin ve lisansı vermek**, gerekli inceleme ve denetimi yapmak, izin ve lisansa uyulmayan hallerde işletme yetkilerini sınırlamak, verilen izin veya lisansı geçici veya sürekli olarak iptal etmek ve bu tesislerin kapatılması için Başbakan'a öneride bulunmak, bu amaçlara yönelik gerekli teknik mevzuat, tüzük ve yönetmelikleri hazırlamak görev ve yetkileri arasında sayılmıştır. Anılan Kanunun **"Çevre Sağlığı" başlıklı 10. maddesinde** "Bu Kanunun 4 üncü maddesindeki görevlerin yerine getirilmesi sırasında insan sağlığının ve çevrenin radyasyondan korunması için alınması gereken önlemler Türkiye Atom Enerjisi Kurumu tarafından hazırlanacak bir tüzükle belirlenir." hükmüne yer verilmiş, 21/11/2007 günlü, 26707 sayılı Resmi Gazetede yayımlanarak yürürlüğe giren 5710 sayılı Nükleer Güç Santrallerinin Kurulması ve İşletilmesi İle Enerji Satışına İlişkin Kanunun 1. maddesinde ise, Kanunun amacının, enerji plan ve politikalarına uygun biçimde, elektrik enerjisi üretimi gerçekleştirecek nükleer güç santrallerinin kurulması, işletilmesi ve enerji satışına ilişkin usul ve esasları belirlemek olduğu, Geçici 1. maddesinde de, nükleer faaliyetlerin düzenlenmesi ve denetlenmesi görevini yerine getirecek yeni bir kurum kurulana kadar TAEK'in 2690 sayılı Kanun uyarınca görevine devam edeceği düzenlemesi yer almıştır.

2690 sayılı Türkiye Atom Enerjisi Kurumu Kanununa dayanarak 19/12/1983 günlü, 18256 sayılı Resmi Gazetede yayımlanan **Nükleer Tesislere Lisans Verilmesine İlişkin Tüzüğün** 1. maddesinde, Tüzüğün amacının nükleer tesislere

T.C.
DANIŞTAY
ONDÖRDÜNCÜ DAİRE
Esas No :2014/11695
Karar No :2017/6248

lisans verilmesine ilişkin esasları düzenlemek olduğu belirtilmiştir. Başvuru, değerlendirme, izin ve denetim gibi benzeri hususlar Tüzükte ayrıntılı olarak kurala bağlanmış olup, tesisler için yer lisansı, inşaat lisansı ve işletme lisansı olarak üç aşama öngörülmüş; kurucunun yer lisansı almak için yapacağı başvuruya ekleyeceği yer raporunda, yer incelemelerinin yeterli olarak yapılmış olması, yerin, mümkün görülen en önemli kaza halinde bile, çevrenin kabul edilebilir sınırların üstünde zarar görmeyeceği biçimde seçilmiş olduğunun belirlenmesi gerektiği, ayrıca, nükleer reaktör tesisinin önerilen yerde kurulmasını teknolojik yönden imkansız kılacak yer özellikleriyle karşılaşılmayacağı ve önerilen reaktör yerinin güvenlik açısından önemli özelliklerine ilişkin parametrik değerlerin en son teknolojik uygulamalara göre kabul edilen sınır değerlerin altında kalacağını gösterilmesi gerektiği kurala bağlanmıştır.

Anılan Tüzükte kurucunun inşaat lisansı öncesinde yer lisansı olarak ve Ön Güvenlik Analizi Raporuyla (ÖGAR) birlikte Türkiye Atom Enerjisi Kurumuna başvurması gerektiği düzenlenmiş, **Ön Güvenlik Analizi Raporunda ise**; çevre ve yerle ilgili olarak yer raporunun verilmesinden sonra elde edilen yeni bilgilerin, projelendirme, inşaat, kalite temini, tesisin hizmete sokulması, işletilmesi ve hizmetten çıkarılması için uygulanması önerilen güvenlik ilkelerinin, kriterlerin ve standartların, tesisin genel karakteristikleriyle yapıların, sistemlerin, bileşenlerin yerleşim planları ve projelendirme esaslarının, yapıların, sistemlerin ve bileşenlerin sismik, güvenlik ve kalite sınıflandırmalarını gösteren listelerin, **tesis ana ve güvenlik sistemlerinin projelendirilmeleriyle ilgili bilgilerin, radyasyondan korunma, radyoaktif artık sistemleri, işletme sırasında denetim, bakım ve hizmetten çıkarma konularında alınacak önlemlerin, tesisin olağan ve olağanüstü işletme olayları ve kaza koşulları için yapılan güvenlik analizinin, kalite temininin hedefleri ve tanımıyla kalite temini organizasyonu ve uygulamaya ilişkin bilgileri de içeren kalite temini programının, kurucu ve yapımcı kuruluşların teknik potansiyeli, bilgi ve deneyimiyle projeye ilişkin organizasyonu hakkındaki bilgilerin, hizmete sokmayla ilgili ön bilgilerin, nükleer güvenlik konusundaki gelişme ve uygulamaların ışığı altında gerekli görülen diğer ek bilgilerin yer alması gerektiği kurala bağlanmış olup, ayrıca, **tesis fiziksel korunma programıyla ilgili bilgilerin, ön güvenlik analizi raporuna ekli olarak (çok gizli) kaydıyla verileceği belirtilmiş**, inşaat lisansından sonra tesisin faaliyete geçebilmesi için işletme lisansı başvurusunda bulunulması gerektiği düzenlenmiştir.**

Dosyanın incelenmesinden; işleme konu proje sahasında nükleer güç santrali (NGS) kurulması amacıyla Atom Enerjisi Kurumu tarafından, Türkiye Elektrik Kurumunun (TEK) talebi üzerine, 30/06/1976 tarihinde, 06/01/1975 tarihli Resmi Gazetede yayımlanarak yürürlüğe giren “Nükleer Reaktör Tesislerine ve Diğer Nükleer Tesislere Lisans Verilmesine İlişkin Tüzük” kapsamında **“Yer Lisansı” düzenlendiği**, bu lisansın Bakanlar Kurulunun 12/08/1993 tarih ve 93/4789 sayılı kararı ile kurulmuş olan Türkiye Elektrik Üretim İletim A.Ş.'ye daha sonra da Bakanlar Kurulunun 05/02/2001 tarih ve 2001/2026 sayılı kararı ile kurulmuş olan Elektrik Üretim A.Ş.'ye (EÜAŞ) devredildiği, 12/05/2010 tarihinde Türkiye Cumhuriyeti Hükümeti ile Rusya Federasyonu Hükümeti arasında imzalanmış olan **Hükümetler Arası Anlaşma (HAA) uyarınca**, “Akkuyu NGS Elektrik Üretim A.Ş.”nin Akkuyu NGS'nin inşaatından, işletmesinden ve işletmeden çıkarılmasından

sorumlu proje şirketi olarak kurulduğu, **HAA uyarınca arazinin mevcut lisansı ve alt yapısı ile**

T.C.

DANIŞTAY

ONDÖRDÜNCÜ DAİRE

Esas No :2014/11695

Karar No :2017/6248

birlikte proje şirketine bedelsiz olarak tahsis edilmesinin öngörüldüğü, bu anlaşmanın 21/07/2010 tarih ve 27648 sayılı Resmi Gazetede yayımlanan 6007 sayılı Kanun ile onaylandığı, anılan anlaşmanın onaylanmasına ilişkin 06/10/2010 tarih ve 27721 sayılı Resmi Gazetede yayımlanan 27/08/2010 günlü, 2010/918 sayılı Bakanlar Kurulu kararının iptali istemiyle açılan davanın Danıştay Onuncu Dairesinin 09/06/2015 günlü, E:2011/8967, K:2015/2814 sayılı kararıyla, 244 sayılı Milletlerarası Andlaşmaların Yapılması, Yürürlüğü ve Yayınlanması İle Bazı Andlaşmaların Yapılması İçin Bakanlar Kuruluna Yetki Verilmesi Hakkında Kanunda öngörülen prosedüre uygun olarak tesis edilen Bakanlar Kurulu Kararında hukuka aykırılık görülmediği gerekçesiyle reddedildiği, EÜAŞ tarafından lisans ve arazi haklarının 22/07/2011 tarih ve 36-247 sayılı yönetim kurulu kararı ile proje şirketine devredildiği, 4800 MWe kurulu gücünde olan "Akkuyu Nükleer Güç Santrali Radyoaktif Atık Depolama Tesisi, Rihtım, Deniz Dolgu Alanı ve Yaşam Merkezi" projesi kapsamında hazırlanan ÇED başvuru dosyasının 02/12/2011 tarihinde davalı idareye sunulduğu, **anılan tarihte yürürlükte olan ve 17/07/2008 günlü, 26939 sayılı Resmi Gazetede yayımlanan Çevresel Etki Değerlendirmesi Yönetmeliği hükümleri uyarınca; ilgili kurum ve kuruluş temsilcileri, Bakanlık yetkilileri ile proje sahibi ve temsilcilerinden oluşan Kapsam Belirleme ve İnceleme Değerlendirme Komisyonu kurulduğu, 06/03/2012 tarihinde ulusal düzeyde yayımlanan Star Gazetesinde, 19/03/2012 tarihinde yerel yayın yapan Silifke Gazetesinde toplantı tarihini, saatini, yerini ve konusunu belirten ilanların yayımlanmasından sonra Mersin İli, Büyükeceli Beldesinde 29/03/2012 tarihinde halkın katılımı toplantısı düzenlendiği, 03/04/2012 tarihinde Kapsam ve Özel Format Belirleme Toplantısı yapıldığı, bu toplantıda proje için özel format belirlenerek, özel formatın 21/05/2012 tarihinde ÇED çalışmalarını yürüten müşavir firmaya gönderildiği, ayrıca çalışmada yer alacak ilave meslek grupları olarak Nükleer Enerji, Jeofizik, Orman, Meteoroloji, Makine, Elektrik, Maden, Harita, Su Ürünleri ve Ziraat Mühendisliğinin belirlenerek raporun hazırlanmasında görevlendirilmelerinin talep edildiği, müşavir firma tarafından ÇED raporunun hazırlanması için ek süre talep edildiği ve bu talep doğrultusunda davalı Bakanlıkça 21/05/2013 tarihinden itibaren 6 ay ek süre verildiği, 04/07/2013 tarihinde Bakanlığa sunulan ÇED raporunun incelenmesi sonucunda, ÇED raporu özel formatına ve yeterlik belgesi tebliğine uygun olmadığından ve raporda eksiklikler tespit edildiğinden bahisle ÇED raporunun iade edildiği, söz konusu eksiklerinin giderilmesini müteakip 22/08/2013 tarihinde revize ÇED raporunun Bakanlığa sunulduğu, raporun 28/08/2013 tarihinde Bakanlık ve Mersin Valiliğinde halkın görüşüne açıldığı, 01/10/2013 tarihinde birinci İnceleme Değerlendirme Komisyonu (İDK) Toplantısı düzenlendiği ve ÇED raporu yeterli görülmeyle, komisyon tarafından ilave çalışmaların yapılabilmesi için ÇED sürecinin durdurulduğu, proje ile ilgili 30/06/2014 tarihinde revize ÇED raporunun sunulduğu, 24/07/2014 tarihinde yapılan ikinci İDK Toplantısında ÇED sürecinin sonuçlandırıldığı, 5 iş günü içerisinde Nihai ÇED raporunun sunulmayacağından bahisle müşavir firma tarafından 3 ay ek süre talep edildiği ve bu talebin davalı idare tarafından 04/08/2014 tarih ve 12562 sayılı karar ile uygun bulunduğu, süre uzatımı sonrasında 23/09/2014 tarihinde sunulan ÇED raporu incelenerek, 01/12/2014 günlü, 3688 sayılı işlem ile ÇED**

Olumlu kararı verildiği, bakılan davanın ise anılan ÇED Olumlu kararının iptali istemiyle açıldığı anlaşılmıştır.

T.C.

DANIŞTAY

ONDÖRDÜNCÜ DAİRE

Esas No :2014/11695

Karar No :2017/6248

Uyuşmazlığın çözümü özel ve teknik bilgiyi gerektirdiğinden, Dairemizin 04/02/2016 günlü ara kararı ile naip üye Mehmet Ali Ceran'ın niyabetinde keşif ve bilirkişi incelemesi yaptırılmasına karar verilmiş, naip üye tarafından re'sen seçilen bilirkişiler, Ankara Üniversitesi Mühendislik Fakültesi Nükleer Bilimler Enstitüsü Bölümü öğretim üyeleri Prof. Dr. Niyazi Meriç ve Prof. Dr. Haluk Yücel, İstanbul Teknik Üniversitesi Enerji Enstitüsü Nükleer Araştırma A.B.D öğretim üyesi Prof. Dr. Üner Çolak, Ankara Üniversitesi Ziraat Fakültesi Su Ürünleri Mühendisliği Bölümü öğretim üyesi Prof. Dr. Ayşe Nilsun Demir, Ankara Üniversitesi Mühendislik Fakültesi Jeoloji Mühendisliği Bölümü öğretim üyesi Prof. Dr. Yusuf Kağan Kadioğlu, İstanbul Teknik Üniversitesi İnşaat Fakültesi Çevre Mühendisliği Bölümü öğretim üyeleri Prof. Dr. İsmail Toröz, Prof. Dr. Kadir Alp ve Prof. Dr. Mustafa Sait Yazgan, İstanbul Teknik Üniversitesi Uçak ve Uzay Bilimleri Fakültesi, Meteoroloji Mühendisliği Bölümü öğretim üyesi Prof. Dr. Ahmet Duran Şahin, İstanbul Üniversitesi Fen Fakültesi Biyoloji Bölümü Hidrobiyoloji Anabilim Dalı öğretim üyesi Prof. Dr. Lütfiye Eryılmaz, İstanbul Üniversitesi Mühendislik Fakültesi Elektrik-Elektronik Mühendisliği Bölümü öğretim üyesi Prof. Dr. İlhan Kocaarslan, İstanbul Üniversitesi Orman Fakültesi Orman Mühendisliği Bölümü Çevre ve Orman Hukuku Anabilim Dalı öğretim üyesi Prof. Dr. Yusuf Güneş ve Gazi Üniversitesi Tıp Fakültesi Halk Sağlığı Bölümü öğretim üyesi Prof. Dr. Mustafa Necmi İlhan'dan oluşan bilirkişi heyeti ile 11/07/2016 tarihinde; 01/09/2016 günlü, ve 29818 (mükerrer) sayılı Resmi Gazetede yayımlanan Olağanüstü Hal Kapsamında Kamu Personeline İlişkin Alınan Tedbirlere Dair 672 sayılı Kanun Hükmünde Kararnamenin 2/1-a maddesi uyarınca (Ekli I sayılı listede yer alan kişilerin kamu görevinden çıkarılmasına ilişkin) İstanbul Üniversitesi, Mühendislik Fakültesi, Jeofizik Mühendisliği Bölümü, Sismoloji Ana Bilim Dalında görev yapan Ali Osman Öncel'in profesörlük kadrosundaki görevine son verilmesi nedeniyle bilirkişilik görevine devam edemeyeceği anlaşılmış olduğundan, anılan öğretim üyesi yerine İstanbul Teknik Üniversitesi Maden Mühendisliği Fakültesi Jeofizik Mühendisliği Bölümü öğretim üyesi Prof. Dr. Emin Demirbağ ile 05/12/2016 tarihinde mahallinde (Bilirkişiler tarafından farklı tarihlerde yapılan inceleme sırasında irtibatın sağlanabilmesi için 11/07/2016 tarihinde yapılan keşfe ilişkin kayıtları 05/12/2016 tarihli keşiften önce jeofizik bilirkişisinin incelemesi sağlanmış, aynı şekilde 05/12/2016 tarihinde yapılan keşfe ilişkin kayıtlardan da diğer bilirkişilerin yararlanması sağlanmıştır.) keşif ve bilirkişi incelemesi yapılmış, 11/07/2016 tarihinde yapılan keşif ve bilirkişi incelemesi sonucunda davacılar tarafından, keşif esnasında ve sonrasında, davacılar vekillerince bilirkişilere sorulan soruların da dikkate alınması, tespiti istenilen hususların da keşif sırasında tespiti, bilirkişiler tarafından zemin toprağı karot örneklerinin mahallinden numune alınarak incelenmesi talebinin tutanağa eklenmesi, soğutma suyu hatlarının/ekipmanlarının kopyası ve ikinci bir yedeğinin olmaması ve bu sistemleri çalıştıracak yedek enerji sistemlerinin ÇED raporunda tasarımının mevcut olup olmadığının bilirkişilerce incelenmesi, nükleer santralin etkilediği alanların (özel koruma alanları, tarım bölgeleri vs.) keşif incelemesine dahil edilmesi istenilmiş, keşif başlamadan önce tarafların huzurunda bilirkişilere yemin ettirilmemesinin usule aykırı olduğu ileri sürülmüş, keşif boyunca yapılan ses ve görüntü kayıtlarının CD ortamında dosyaya alınması, bilirkişi

incelemesine sunulması, raporda dikkate alınması, birer kopyasının taraflarına verilmesi talep edilmiş ise de, keşif süresince taraf iddia ve delilleri ayrıntılı olarak

T.C.

DANIŞTAY

ONDÖRDÜNCÜ DAİRE

Esas No :2014/11695

Karar No :2017/6248

bilirkişiler tarafından dinlenerek gerekli notlar alındığı, 11/07/2016 tarihinde yapılan keşfin başlangıç aşamasında hakim huzurunda usule uygun olarak yemin yaptırılarak bunun yemin tutanağı ile tespit edildiği gibi, keşfe ilişkin CD kayıtlarından bütün bilirkişilerin keşif sonrasında da yararlanılmasının amaçlandığı ve taraf taleplerinin bilirkişilerce değerlendirilmesi sonucu gerekli görülen yerlerde ve şekilde keşif ve bilirkişi incelemesinin yapıldığı anlaşıldığından, Dairemizin **13/07/2016 günlü, E:2014/11695** sayılı ara kararı ile keşfe ilişkin çalışma ve incelemelerin 6100 sayılı Yasanın ilgili maddelerinde yer alan usul hükümlerine aykırılık taşımadığı, bilirkişi incelemesinin Kanun ve usul hükümlerine uygun şekilde yapılarak gerekli bütün tedbirlerin alındığı gerekçesiyle, bu konuda yapılan itirazların yersiz olduğuna, keşifte alınan ses ve görüntü kayıtlarının verilmesine ilişkin taleplerin ise reddine karar verilmiştir.

Mahallinde 11/07/2016 ve 05/12/2016 tarihlerinde yapılan keşif ve bilirkişi incelemesi neticesinde, bilirkişi heyetine sorulan sorular doğrultusunda düzenlenen **raporda özetle;** Dünyada, Mayıs 2016 tarihi itibarıyla, 30 ülkede toplam 386.276 MWe kurulu gücünde 444 adet nükleer santralin işletilmekte, 15 ülkede 63.000 MWe kurulu güce sahip olacak 64 adet nükleer santralin de inşa halinde olduğu, Uluslararası Atom Enerji Ajansının (IAEA) verilerine göre Dünyada nükleer enerjiden elektrik üretiminin 2013'te gerçekleşen 2478 TWh değerinin %79,1'inin OECD ülkeleri tarafından üretilip kullanıldığı, elektrik enerjisinde nükleer payın 2040 yılında 3974 TWh değerine yükseleceği, ancak nükleer enerjinin toplam elektrik üretimindeki payının %10,6'dan %9,2'ye düşeceği, Avrupa Birliğine üye 16 ülkede üretilen 815,2 TWhelektiriğin %27'sinin nükleer güç santrallerinden sağlandığı, 2015 yılı itibarıyla, bu 16 AB ülkesinde 128 nükleer reaktörün çalışır durumda olduğu, nükleer santrallerin, elektrik enerji ihtiyacının karşılanmasındaki yerini Almanya, Belçika ve İsviçre gibi ülkeler dışında koruduğu, proje için seçilen Rus tasarımı VVER 1200 teknolojisinin, basınçlı su reaktörü (PWR) ünitelerden oluşan ve referans işletmede santrali bulunan, yeni nesil bir nükleer güç elektrik üretim sistemi olduğu, Ülkemizde, güneş, rüzgâr, hidroelektrik vb. yenilenebilir enerji alternatif kaynaklarının tamamı bir anda değerlendirilse bile, yine de dış kaynaklı (doğalgaz, kömür, nükleer) birincil enerjiye dayalı elektrik açığının çok fazla olacağı, baz santral görevi yapabilecek AkkuyuNGS'nin, özellikle doğalgaz ve kömüre dayalı enerji üretim sistemlerine göre, aktif ve pasif güvenlik sistemleriyle donatılmış, çevresel radyoaktif salınımı düşük ve devamlı izleme sistemleriyle izlenen, ara vermeksizin en az 1 yıl süreyle yakıt değiştirmeksizin çalışabilen, santral verimi çağdaşlarına göre nispeten yüksek olan bir santral olduğu, ayrıca NOx, SO2, duman, toz CO2 salımı sıfır kabul edilen "temiz enerji" kaynağı olarak nitelenebileceği, Rusya Federasyonunda geliştirilen VVER teknolojisinin standart olarak 440 ve 1000 MW güçlerinde iki temel tasarımı içerdiği, bu reaktörlerin Rusya Federasyonu başta olmak üzere Çekya, Macaristan, Finlandiya gibi Avrupa ülkeleri de dahil olmak üzere, Çin, Hindistan ve İran'da da kullanıldığı, reaktörler için AB'den lisans alma mecburiyetinin bulunmadığı, her ülkenin kendi güç santrali lisansının kendi otoritesi tarafından verildiği, Avrupa Birliğinin, üye ülkelerde nükleer ile ilgili aktivitelerde 2009'da çıkarılan ve 2014'te revize edilen **Nükleer Güvenlik Direktifi'ne** (NuclearSafety Directive) uyulmasını öngördüğü, VVER

teknolojisine sahip nükleer santrallerin AB ülkelerinde de bu direktif çerçevesinde kullanıldığı, VVER 1200 reaktörünün temel olarak VVER 1000 teknolojisine

T.C.

**DANIŞTAY
ONDÖRDÜNCÜ DAİRE**

Esas No :2014/11695

Karar No :2017/6248

dayandırıldığı ve ilk çalışan örneğinin Rusya Federasyonunda Novovoranezh sahasında bulunduğu, ikinci ünitesinin Ülkemizde kurulacak VVER 1200 reaktörü için referans oluşturduğu, ülkemiz mevzuatına göre, **kaza senaryolarının, güvenlik analiz raporu ile sunulması gerektiği** ve bu hususun ÇED süreci kapsamında olmadığı, Akkuyu NGS için hazırlanacak olan Ön Güvenlik Analizi Raporu (ÖGAR) ve Güvenlik Analizi Raporunun (GAR) Türkiye Atom Enerjisi Kurumu (TAEK) tarafından değerlendirileceği ve uygun bulunması durumunda gerekli lisans ve izinlerin verilmesi ile kurulum ve işletme faaliyetlerinin devam etmesine müsaade edileceği, düşük ve orta seviyeli **radyoaktif atıkların ne şekilde bertaraf edileceği ve yönetileceği konusunda** Nihai ÇED raporunda çözüm önerileri ve tedbirlerin ortaya konulduğu, **kullanılmış yakıtların ise**, kaza riskini azaltmak için, 10 yıl boyunca kullanılmış yakıt havuzlarında depo edileceğinin belirtildiği, Rusya Federasyonu ile yapılan antlaşmaya göre ise, daha sonra yurt dışına çıkarılma alternatifi de dahil olmak üzere dünyadaki uygulamalar da göz önüne alınarak politikalar belirleneceği; Ülkemiz elektrik enerjisi üretim kaynakları olan birincil enerjide (Petrol, Doğal Gaz ve Kömür) ithalat ve dışarıya bağımlılığın söz konusu olduğu, ayrıca bu kaynaklar ile elektrik enerjisi üretecek tesislerin teknolojilerinin ve yenilenebilir enerji kaynaklarından elektrik enerjisi üretecek sistemlerin teknolojilerinin önemli ve büyük bölümünün de ithalata ve dışarıya bağımlı olduğu, Ülkemizin gelecek hedefleri arasında gelişmiş ülkeleri gelişmişlik ve teknoloji düzeyi olarak yakalamaya ve geçmeye yönelik amaçların bulunduğu, bu amaçlara ulaşmak için tüm yenilenebilir kullanılagelen elektrik enerjisi üretim teknolojilerine ve tesislerine sahip olmanın gerektiği, gelişmiş ülkelerin 1950'li yıllardan başlayarak yaptığı gibi Türkiye'nin de elektrik enerjisi üretiminde nükleer enerjiden faydalanmasının zorunlu olduğu, aksi halde, alternatif elektrik enerjisi üretim tesisleri ile gelişen ve nüfusu artan Ülkemizin elektrik enerjisi ihtiyacını karşılamanın mümkün görülmediği; proje sahasının 1970'li yıllardan günümüze kadar Nükleer Güç Santrali kurulmasına konu edildiği, 40 yılı aşkın bir süredir bu alanda, NGS kurulmasına yönelik olarak pek çok bilimsel ve teknik çalışma yapıldığı, ayrıca, Akkuyu'da belirlenen saha ile birlikte birçok alternatif alanda yer seçim çalışmalarının yürütüldüğü ve tüm verilerin ilgili kamu kurumları tarafından detaylı olarak analiz edildiği, tüm alternatif sahaların değerlendirilmesinden sonra, 1976 yılında, söz konusu sahanın ilk NGS'nin kurulması için resmen nihai yer olarak belirlendiği, "Yer Lisansı" uyarınca Akkuyu NGS sahasının, Türkiye'nin Doğu Akdeniz kıyısında, 36° 08' kuzey enlemi ve 33° 32' doğu boylamı arasında yer aldığı, ÇED raporunun birinci bölümünde projenin tanımı yapılarak amacının ortaya konulduğu, ikinci bölümde proje için seçilen yerin konumu, koordinatları ve haritalarına ayrıntılı şekilde yer verildiği ve üçüncü bölümde santralin özelliklerinin anlatıldığı, **hizmetin ana amacının elektrik üretimi olduğunun vurgulandığı**, santralin ömrünün 60 yıl olarak belirtildiği, VII. bölümde ise, projenin alternatiflerinin ortaya konulduğu, alternatif enerji kaynakları ile mukayese edildiği, proje alanının ve önerilen proje nedeniyle etkilenmesi muhtemel olan çevrenin, nüfus, fauna, flora, jeolojik ve hidrojeolojik özellikleri, doğal afet durumu, toprak, su, hava, atmosferik koşullar, iklimsel faktörler, kültür varlığı ve sit özellikleri, peyzaj özellikleri, arazi kullanım durumu, hassasiyet derecesi ve benzeri özelliklerinin detaylı şekilde açıklandığı;

raporda, projeden kaynaklanabilecek tüm çevresel etkilerin (su, hava, toprak kirliliği, gürültü, titreşim, ışık, ısı, radyasyon ve benzeri), kirleticilerin miktarının alıcı

T.C.

DANIŞTAY

ONDÖRDÜNCÜ DAİRE

Esas No :2014/11695

Karar No :2017/6248

ortamla etkileşiminin ve bu etkilere karşı alınacak önlemlerin detaylı şekilde incelendiği, alınması planlanan tedbirlerin bilimsel metodlar açısından yeterli özellikleri taşıdığı; NGS'lerde karbon türevi herhangi bir yakıtın bulunmamasından dolayı NGS'lerin inşasından sonra atmosfere gönderilen herhangi bir karbon türevi olmadığı, dolayısıyla meteorolojik hadiselerin ve atmosferin NGS'denetkilenmesinin sözkonusu olmadığı, ekstrem atmosferik olayların ise NGS'lere risk oluşturabileceği veya herhangi bir kaza durumunda radyoaktif maddenin taşınmasında meteorolojik değişkenlerin rol oynayacağı, ÇED raporunda bölge iklimi ve meteorolojik özelliklerinin gerek NGS içinde bulunan ölçüm istasyonu verilerine, gerekse çevresinde bulunan Meteoroloji Genel Müdürlüğüne ait istasyon verilerine göre detaylı bir şekilde incelendiği, ÇED raporunda detayları verilen ölçümler sonucunda rüzgar şiddeti, yönü, yağış, bağıl nem, atmosferik basınç, sıcaklık gibi meteorolojik değişkenler açısından risk oluşturabilecek durumların gözlemlenmediği, ayrıca raporda atmosferin düşey yapısıyla ilgili olarak kararlılık ve enversiyon analizlerinin detaylı bir şekilde sunulduğu, özellikle yağış ve rüzgar açısından uzun yıllarda oluşabilecek ekstrem değer analizlerinin gerçekleştirildiği, bunun sonucunda bölgede F0 kategorisinde tornado (kasırga) oluşabileceğinin belirtildiği, F0 kategorisi tornado sınıflandırmasında en düşük seviye olarak kabul edildiği, 10.000 yılda bir F2 kategorisindeki tornadoların sahip olduğu bir durumun yaşanabileceğinin de ifade edildiği, F2 kategorisindeki bir tornadonun, asıl tehlikeyi oluşturan F4 ve F5 ile karşılaştırıldığında tehlike riskinin düşük kaldığı, ÇED raporunda, Türkiye'de yapılan iklim değişikliği çalışmaları ve sonuçlarına detaylı olarak değinildiği, en ekstrem iklim değişikliği senaryoları ve simülasyonlarında AkkuyuNGS'nin bulunduğu bölgede 21. yüzyılın ikinci yarısından itibaren kış aylarında yağış miktarında %30'lar seviyesinde azalmalar, sıcaklıklarda 6 °C ye varan yükselmeler, sıcak hava dalgasının yaşanacağı gün sayısında artış, aşırı yağışların yaşanacağı gün sayısında ise azalma olacağına ifade edildiği, ancak, iklim değişikliği sürecinde küresel anlamda yaşanması beklenen farklılıkları NGS'ye bağlamanın doğru olmadığı, iklim değişikliği sürecinde yaşanması beklenen diğer bir durumun deniz seviyesinin yükselmesi olduğu, bu konunun güvenlik analiz raporunda ele alınması gerektiği; toplam 1203 hektar olan Akkuyu NGS sahasının Hazine arazileri ile orman arazilerinden oluştuğu, sahanın 71.63 hektarlık kısmının orman alanında kaldığı, proje kapsamında ormanlık alana yapılacak müdahalenin orman ekosistemi üzerindeki muhtemel etkilerinin, çalışma kapsamında ne kadar ağaç kesileceğinin ve ağaç kesimlerinin heyelan riski üzerindeki etkilerinin ÇED raporunda değerlendirildiği, kesilecek ağaç miktarının ÇED raporunda gerçekçi olarak hesaplandığı, yapılacak çalışma sonucunda bu bölgelerin tekrar ağaçlandırılmasının mümkün olduğu; nükleer santral projelerinde, **yerbilimleri ve inşaat mühendisliği** açısından ele alınan başlıca konuların bölgesel ve yerel faylar nedeniyle deprem riski ve santralin yerleşeceği alan ile ilgili uygunluk çalışmaları olduğu, elde edilen sonuçların santral yerleşimi, tasarımı ve risk önleme tedbirleri açısından hayati önem taşıdığı, bu bağlamda, nükleer santral güvenliğini birinci derecede ilgilendiren hususun başında deprem ve deprem dolayısıyla oluşabilecek tsunami riskinin geldiği, aynı derecede önemli ikinci hususun ise nükleer santral proje alanının yeraltı yapısı (yapısal, stratigrafik, litolojik, zemin ve kaya

fiziksel özellikleri, yeraltı suyu, heyelan, karstik boşluk vb.) olduğu, bu hususların gerek ÇED raporu kapsamında, gerekse ÇED raporuna temel teşkil eden araştırma T.C.

**DANIŞTAY
ONDÖRDÜNCÜ DAİRE**

Esas No :2014/11695

Karar No :2017/6248

projeleri kapsamında detaylı bir şekilde ele alınması, tartışılması ve risklere karşı önlemleri ile kapsamlı bir şekilde değerlendirilmesi gerektiği, bu bağlamda, nihai ÇED raporunda, düzenleyici ulusal kuruluş TAEK ve uluslararası kuruluş IAEA talimatları doğrultusunda yerbilimleri mühendisliği (jeoloji ve jeofizik) ve inşaat mühendisliği açısından yapılan araştırmalar doğrultusunda oluşturulan sismolojik veri tabanı, sismotektonik, kaynak ve yer hareketi modellemeleri, tsunami risk araştırması, zemin ve kaya mekaniği araştırmaları, sıvılaşma riski, kayma dalgası (Vs30) kestirimleri, deterministik ve probabilistik sismik tehlike analizleri gibi araştırmaya dayalı risk analizi ve tehlike belirleme faaliyetlerinin detaylı bir şekilde ele alındığı, raporda, gerek yöntem bazında gerekse sonuçların analizi açısından kapsayıcı ve detaylı açıklamalar yapıldığı, yapılan incelemelere göre santral sahasında aktif bir fay izine rastlanmadığı, Türkiye'nin jeolojik tarihçesi ve konumuna bakıldığında faydan yoksun bir bölgenin belirlenmesinin güç olduğu, önemli olan hususun, yıkıcı özelliği olmayan ve risk teşkil etmeyen bir alanın belirlenmesi olduğu, tüm bu bilimsel çalışmalar eşliğinde Akkuyu NGS **santral alanının en az risk teşkil eden bir alanı oluşturduğunun görüldüğü**, proje sahasında kayma dalga hız dağılımının (Vs30) sismik tehlike analizinde değerlendirilmesi ve uygulama projelerinde tasarıma esas parametreler belirlenirken dikkate alınması gerektiği, diğer yandan, nihai ÇED raporunda bütün bu çalışmalar neticesinde elde edilen tasarıma esas saha parametre değerlerinin "**Saha Parametreleri Raporu**" TAEK tarafından onaylandıktan sonra açıklanacağına, yine tsunami tasarım duvar yüksekliği değeri gibi **tsunamiye karşı güvenlik önlemi parametrelerinin ise "Güvenlik Analiz Raporu"** TAEK tarafından onaylandıktan sonra açıklanacağına beyan edildiği ve bunun yerinde olduğu; ÇED raporunda, Akkuyu NGS için kurulum, işletme ve devreden çıkarma aşamalarında oluşacak **katı, sıvı ve gaz formundaki atıklarla ve kullanılmış yakıtlarla ilgili** tip, miktar, kimyasal ve fiziksel özellikler, depolama ve bertaraf koşulları, oluşacak emisyonlar ve bunların mevzuatta izin verilen sınırlar içinde kalması konuları ile ilgili kapsamlı bilgi verildiği ve yürürlükteki mevzuata göre izin verilen üst sınırların altında kalacağına taahhüt edildiği, katı, sıvı ve gaz atık ve kullanılmış yakıtların türleri ve depolama, bertaraf ve emisyon konularında öngörülen tür, miktar ve yöntemlerin bir nükleer santral için uygun olduğu, günümüz teknik koşullarında ve bilimsel düzeyde gerekli proseslerin ve önlemlerin ortaya konulduğu; ÇED raporunda, **proje kapsamındaki tüm ünitelerin özelliklerinin** (reaktör kalbi ve basınç kabı, birincil ve/veya ikincil ısı transfer ve dolaşım sistemleri, moderator sistemi, reaktivite kontrol mekanizmaları, yakıt yönetim sistemi, enstrümantasyon ve kontrol sistemleri, güvenlik sistemleri, türbin, jeneratör, yardımcı ve servis sistemleri), hangi faaliyetlerin hangi ünitelerde gerçekleştirileceğinin, kapasitelerinin, her bir ünitenin ayrıntılı proses akım şemasının, temel proses parametrelerinin açıklandığı, tüm bunların değerlendirilmesinden, bir kaza durumunda alınacak önlemlerin radyasyon etkisini bertaraf etmede yeterli olacağına, projenin halk sağlığı açısından olumsuz etkilerinin asgaride kalması için her türlü güvenlik sisteminin bulunduğu ve gerekli önlemlerin alındığının anlaşıldığı, diğer yandan, raporda, işletme faaliyete kapandıktan sonra olabilecek ve süren etkiler ile bu etkilere karşı alınacak önlemlere ve işletmeden çıkarma ile ilgili mevzuat

hükümlerine ve izlenmesi öngörülen yöntemlere de yer verildiği; ÇED raporunda, **kullanılmış yakıtın ve radyoaktif atıkların** saha dışı yönetiminin öngörüldüğü, yakıt

T.C.

DANIŞTAY

ONDÖRDÜNCÜ DAİRE

Esas No :2014/11695

Karar No :2017/6248

depolama, yeniden işleme ve bertaraf işlemlerinin tamamının, "Radyoaktif Atık Yönetimi Yönetmeliği" çerçevesinde, ilgili faaliyetlerin yürütüleceği sırada yürürlükte olacak mevzuat, mevcut Türkiye Cumhuriyeti Mevzuatı ve Enerji ve Tabii Kaynaklar Bakanlığı (ETKB) ile TAEK tarafından oluşturulacak Türkiye Cumhuriyeti radyoaktif atık yönetimi politikası çerçevesinde gerçekleştirileceği, kullanılmış yakıtlar ile radyoaktif atıkların Türkiye Cumhuriyeti sınırları içerisinde **depolanması ile ilgili işlemlerin**; 30/07/2010 tarih ve 27657 sayılı Resmi Gazetede yayımlanarak yürürlüğe giren "Nükleer Yakıt Çevrimi Tesislerinin Güvenliği İçin Özel İlkeler Yönetmeliği", "Kullanılmış Yakıt Yönetimi Güvenliği ile Radyoaktif Atık Yönetimi Güvenliği Uluslararası Ortak Kongresi (1997)" ve "IAEA Güvenlik Standartları SSR Bölüm 4 (NS-R-5) Nükleer Yakıt Döngüsü Kurulumlarının Güvenliği (2008)" gereksinimleri **çerçevesinde yapılacağı**, kullanılmış nükleer yakıt ve radyoaktif maddelerin saha dışına taşınması için; 08/07/2005 tarih ve 258569 sayılı Resmi Gazetede yayımlanan "Radyoaktif Maddelerin Güvenli Taşınması Yönetmeliği", 20/07/1979 tarih ve 16702 sayılı Resmi Gazetede yayımlanan "Özel Nükleer Maddelerin Fiziksel Korunma Önlemleri Yönetmeliği", "Türk Boğazları Deniz Trafik Düzeni Tüzüğü", Ulaştırma, Denizcilik ve Haberleşme Bakanlığının bildireceği "Türk Boğazlarında Güvenli Geçiş Koşulları", "Radyoaktif Maddelerin Güvenli Taşınması Yönetmeliği 2009 Baskısı" ve "UAEA Güvenlik Gereklileri SSR-6 (TS-R-1) Raporu"**nundikkate alınacağı**, radyoaktif madde içeren **taşıma kazalarına ilişkin acil durum müdahalenin planlanması ve hazırlanması için**; "UAEA Güvenlik Kılavuzu TS-G-1.2 (ST-3)"ün, "Radyoaktif Maddelerinin Güvenli Taşınması Yönetmelikleri için Tavsiye Materyalleri, UAEA "Güvenlik Kılavuzu TS-G-1.1 (ST-2)"nin**rehber alınacağı**, belirtilen UAEA mevzuatına eşdeğer Rus mevzuatının ise, "NP-053-04 Radyoaktif Maddelerin Taşınması Esnasında Uygulanacak Güvenlik Kuralları" ve "RB-039-07 Radyoaktif Maddelerin Taşınması Esnasında Güvenliğin Sağlanması Kılavuzu" olduğu, anılan mevzuat ve belgeler uyarınca, **kullanılmış nükleer yakıt ile radyoaktif atıkların, uluslararası sözleşmeler ve ilgili kanunlara uygunluk sağlanarak güvenli şekilde taşınacağı, diğer yandan, kullanılmış radyoaktif atıkları tamamen bertaraf edebilecek bir teknolojinin dünyada henüz mevcut olmadığı**; projede kullanılacak olan soğutma suyu hatları, acil durum soğutma ve boşaltma sistemleri, sistem işleyiş şeması, yardımcı soğutma suyu sistemlerinin ÇED raporunda açıklandığı ve karbon ve tiryum salınımları hakkında bilgiler verildiği; ÇED raporunda, NGS'nin normal işletimden kaynaklanan halk dozlarının mesafeye bağlı hesaplarının yer aldığı ve sonuçların mevzuatta gösterilen limitlerin altında kaldığı, dozlarla kanser arasındaki ilişkinin açıklandığı, santralin işletimi ile ilgili olarak radyasyonun genel sağlık etkilerinin tanıtıldığı, en büyük kaza sonrası halkın alabileceği tüm vücut dozlarına ve tiroit dozlarına ilişkin bilgilere yer verildiği, nükleer kaza sonrası alınacak dozların, reaktör kaza senaryosu, kaza sonrası acil durum koruyucu önlemlerin uygulanması vb. faktörlere bağlı olarak çok büyük oranda değişebildiği, kaza sonrası radyolojik kriterlerin genellikle dozların üzerinde olduğu ve hastalık risklerinin mevzuat ile düzenlenmediği, kazalar sırasında ve sonrasında Türkiye'yi etkileyen radyolojik kirlenme unsurlarının halihazırda baseline ölçümlerinin dahilinde olduğu, hesaplamalarda kullanılan yöntemlerin

uluslararası kriterlere, kullanılan girdi parametrelerine, saha özelliklerine uygun olduğunun görüldüğü, raporda, baseline izleme çalışmalarına da yer verildiği, sütte

T.C.

DANIŞTAY
ONDÖRDÜNCÜ DAİRE

Esas No :2014/11695

Karar No :2017/6248

ve besinlerde hangi izotopların analiz edildiğinin belirtildiği, baseline izlemenin, santral işleme alınmadan önce yapılan izleme olduğu, bu dönemde alınan örneklerin baseline çalışması için yeterli bulunduğu, NGS'nin işletme dönemi çevresel izleme programının NGS işletmeye geçmeden önce hazırlanacağı ve işletme döneminde uygulanacağı, ulusal mevzuatımız uyarınca radyasyondan korunma, çevresel izleme ve acil durum planlarının hem ÇED sürecinde hem de TAEK'in lisanslama aşamalarında değerlendirileceği ve bu değerlendirmelerin olumsuz olması durumunda santralin işletmeye alınmasına izin verilmeyeceği, raporda 30 km.'lik alan için nüfus öngörülerinin yer aldığı ve acil eylem önlemlerinin uygulanacağını ifade edildiği, ayrıca gıda maddesi kısıtlama mesafesi olarak 80 km. tespit edildiği, acil durum mesafeleri ve alınacak önlemler bakımından raporun yeterli bulunduğu; **NGS tesisinden çıkan emisyonlardan** bölgedeki tarımsal alanlar üzerindeki etkilerinin tespit edilebilmesi için öncelikle tesis çevresinde sürekli izleme faaliyetlerinin yapılması gerektiği, ortaya çıkması muhtemel etkiler için hangi tedbirlerin alınacağına ÇED raporunda yer verildiği, santrallerin etrafında yer alan tarım alanlarına, su ürünlerine, hayvancılığa ve turizme doğrudan veya dolaylı hiçbir şekilde etkisinin olmayacağını beklemenin doğru olmadığı, önemli olan hususun bu etkilerin NGS kapsamında alınması gereken tedbirlerle kabul edilebilir düzeylere indirilip indirilememesi olduğu, proje alanı çevresinde yer alan tarım alanlarının, turizm tesislerinin, hayvancılık ve su ürünleri tesislerinin raporda irdelendiği, emisyon ve atık azaltımına yönelik alınan tüm çevresel tedbirlerin, projenin yöre tarımına, su ürünlerine, hayvancılığa, turizme olumsuz etkisinin azalması sonucunu doğuracağı, tüm bu önlemlerle, tesisin çevresindeki söz konusu alanlara ve turizme etkisinin bilimsel esaslara göre kabul edilebilir düzeylerde kalacağını anlaşıldığı; **Akkuyu NGS soğutma suyunun** Akkuyu Koyu'ndan (Akdeniz) alınacağı ve bu suyun her biri 1900 metre uzunluğundaki dört adet boru hattı ile yaklaşık 63 m. derinlikten denize deşarj edileceği, deniz deşarj sisteminin dizaynının Su Kirliliği Kontrolü Yönetmeliği (SKKY) Tablo 23'te belirtilen kriterler baz alınarak yapılacağı, anılan mevzuat uyarınca, deniz ortamının seyreltme kapasitesi ne olursa olsun, denize deşarj edilecek suların sıcaklığının 35 °C'yi aşamayacağı ve sıcak su deşarjları difüzörün fiziksel olarak sağladığı birinci seyrelme (S1) sonucunda karıştığı deniz suyu sıcaklığını Haziran-Eylül aylarını kapsayan yaz döneminde 1°C'den, diğer aylarda da ise 2 °C'den fazla artıramayacağı, ancak, deniz suyu sıcaklığının 28°C'nin üzerinde olduğu durumlarda, soğutma amaçlı olarak kullanılan deniz suyunun deşarj sıcaklığına herhangi bir sınırlama getirilmeksizin alıcı ortam sıcaklığını 3 °C'den fazla artırmayacak şekilde deşarjına izin verildiği, ancak, Haziran-Eylül ayları arasında 30°C üzerine çıkan su sıcaklığının deşarj noktasında 7-10°C sıcaklık artışı ile SKKY'de belirtilen 35°C su sıcaklığı limitini aşacağını görüldüğü, raporda, soğutma suyu nedeniyle oluşacak atık ısının su ekosistemindeki etkilerinin tahmini, çalışmakta olan diğer elektrik enerjisi tesislerinin soğutma su sistemleri ile benzeştirilerek verildiği, ancak, örneklerin Doğu Akdeniz gibi yüksek bir ortalama sıcaklığa sahip denizlerden değil, Baltık Denizi gibi soğuk denizlerden olduğu, NGS Akdeniz'den dört güç ünitesi için yaklaşık 1.080.000 m³/saat su alınacağı, bu kadar büyük bir debiye sahip deniz suyunda bulunacak balık, kabuklu vs. için, su girişi, hidrolik

koruma yapıları ve tasarımları, biyolojik büyümeye karşı koruma sistemlerinin hazırlık aşamasında olduğu ve teknik tasarım aşamasında nihai olarak kabul edileceğinin

T.C.

DANIŞTAY

ONDÖRDÜNCÜ DAİRE

Esas No :2014/11695

Karar No :2017/6248

belirtildiği, raporda bu konuların açıklanmamasının eksiklik olarak değerlendirildiği, soğutma suyu sisteminin giriş, su alınan yapı, derinliği, ızgaralar, balık koruyucular, kimyasal madde dozlaması, diffüzörler ile birlikte detaylı şekilde NGS tesisinin işletmeye alınması sürecinde projelendirilmesinin uygun olacağı, radyolojik olmayan su kalitesi parametrelerinin "Yüzeysel Su Kalitesi Yönetimi Yönetmeliği" ve "Yüzeysel Sular ve Yeraltı Sularının İzlenmesine Dair Yönetmelik" kapsamında klorlama sonucu oluşacak yan ürünleri de içerecek şekilde uygun periyodlarla izlenmesinin, ayrıca, su sıcaklığı ve akıntılarının, deşarj noktası ile su yüzeyine doğru düzenli aralıklarla anlık kontrolü yapılarak ilgili kurumlarla paylaşılmasının gerektiği; proje nedeniyle, **kıyı alanlarındaki değişiklikler dikkate alınarak, balıkların ve diğer deniz canlılarının yumurtlama alanlarının** ve Bern Sözleşmesi kapsamında "Özel Korumaya Değer Alanlar" arasında yer alan Göksu Deltası'nın barındırdığı nesli tehlikede olan tür ve habitatların korunması ve nesillerinin kurtarılması ile ilgili önlemler alınmasına dikkat edilmesi, yine nesli tehlike altında olan türler arasında yer alan Deniz kaplumbağalarının, Akdeniz Fokunun 1. Derece Sit Alanı olan Beşparmak Adası'ndaki yaşam alanlarının ve Deniz çayırlarının, BERN ve Barcelona Sözleşmeleri gibi taraf olunan uluslararası anlaşmalar gereğince yaşam alanlarının tespitine ve habitatların korunarak türün sürdürülebilirliğinin sağlanmasına önem verilmesi gerektiği, ÇED raporunda da belirtildiği gibi, Akdeniz biyoçeşitliliğinin korunmasına dair uluslararası anlaşmaların yükümlülüklerinin yerine getirilmesinin, endemik tür ve koruma altındaki türlerin korunması ile ilgili konularda gerekli önlemlerin alınmasının tavsiye edildiği, faaliyetin inşaat ve işletme aşamasında Bern Sözleşmesi Ek-2 ve Ek-3 listesinde bulunan fauna türleri ile ilgili olarak Bern Sözleşmesi koruma tedbirlerine ve bu sözleşmedeki 6. ve 7. madde hükümlerine uyulması konusunda gerekli hassasiyetin gösterilmesinin önem arz ettiği, bölgenin önemli balıkçılık alanları arasında olduğu ve ilde binlerce ailenin geçimini balıkçılıkla sağladığı, bu nedenle, Akdeniz'e kıyısı olan bir ülke olarak bölgedeki balıkçılık yönetimi konusunda koruma tedbirlerinin alınmasının, GFCM ve ICCAT üyeliğinin gerekliliklerine uyulmasının gerektiği; **olası bir kaza riski durumunda** projenin çevresel açıdan oluşturabileceği olumsuz etkilerinin genel çerçevesinin ÇED raporunda açıklandığı, **kaza analizlerinin yapılacağı ve sonuçlarının Ön Güvenlik Analiz Raporuyla (ÖGAR) sunulacağı belirtilmiştir**, proje kapsamında, NGS enerji üretim bölgesi ile proje sahasında ve enerji üretim sahasının dışında, Sağlık Koruma Bandı içerisinde ve izleme bölgesinde çalışan otomatik çevresel radyasyon izleme sistemlerinin yer aldığı, ancak 800 m. yarıçaplı Sağlık Koruma Bandı dışında ve izleme bölgesinde faal olan sistemlerin, radyoaktif iyot algılama sınır değerlerinin belirli olmadığı, ÇED raporunda, iyot algılama sınır değerlerine ait teknik bir bilgi sunulmadığı, raporda, tasarıma esas kaza durumlarının çalışanların normal işletme için belirlenmiş sınırların üzerinde doz almasına yol açmayacağı ve reaktörün ömrü boyunca gerçekleşmesi beklenmeyen tasarıma esas kaza durumlarında saha dışında herhangi bir acil durum önlemi alınmasına gerek duyulmadığının ifade edildiği, ancak bunun bilimsel verilerle desteklenmediği, NGS'de kazaların meydana gelmesi durumunda, insanlar ve çevre açısından radyasyon riski güvenlik standartlarının uygulanmasının, Acil Durum Planlama

Bölgelerinin ve Radyasyon İzleme Alanının kurulması yoluyla değerlendirildiği ve kontrol edildiği, ÇED raporunda, NGS tesisini merkez alan 30 km. yarıçaplı bölgede

T.C.

DANIŞTAY

ONDÖRDÜNCÜ DAİRE

Esas No :2014/11695

Karar No :2017/6248

yüzey suyu analizlerinin yapıldığı, Acil Koruyucu Eylem Planlama Bölgesinin (R=5,4 km) seçildiği, ancak, NGS merkezli 5 km. yarıçapında bölgedeki NOx, SO2, PM10 kirleticilerin ölçüldüğü, mevcut bölgenin çevresel radyoaktivite ölçümlerinde, karada yürütülen radyolojik çevresel izleme çalışmaları Akkuyu NGS sahası etrafında TAEK tarafından 16 km. yarıçap içinde yapılmış ise de, proje şirketi adına yüklenici firma tarafından, hava, su, yeraltı suyu, toprak, bitki, gıda ürünleri, tarımsal ürünler örnekleme, kimyasal ve radyolojik analizinin, örneklerin çoğu için analiz sıklığı mevsimsel olmak üzere, izleme yarıçapının denizde 22 km. ve karada 10 km. arasında olmak üzere gerçekleştirildiği, çevresel izlemenin için 10 km. yarıçapta yapıldığının gerekçelendirilmesinin ve değerlendirilmeyen **bu türden eksik hususların ÖGAR'da giderilmesinin uygun olacağı, ayrıca, bölgenin acil durum planlama alanlarına ilişkin nihai spesifik veriler tamamlandıktan sonra, inşaat lisansı başvurusu aşamasında ÖGAR ile birlikte onay için TAEK'e gönderilecek olmasının uygun olacağının değerlendirildiği;** ÇED raporunda, proje çalışmaları sırasında oluşabilecek sera gazları miktarlarının ayrıntılı biçimde verilmediği, sadece, santralin dört ünitesinin çalışması durumunda bir yılda üretilen elektrik karşılığında konvansiyonel fosil yakıtlı santrallere göre 17.000 kton sera gazının tasarruf edileceğinin belirtildiği, bu miktarın ülkenin 2010 yılında elektrik üretiminden ürettiği sera gazı toplamının %18'ine tekabül ettiği, nükleer güç santrallerinde uranyum madenciliğinden, santralin sökülmesine kadar olan bütün safhaları içeren "life cycle analysis" değerlendirmelerinin, diğer enerji üretim türlerine göre daha az sera gazı üretimine imkan veren bir teknoloji olduğunu gösterdiği, raporda, sera gazı üretimine ilişkin alınacak tedbirler konusunda detaylı açıklama yapılmamış ise de bu hususun, nükleer enerjinin diğer enerji üretimi yöntemlerine göre bilinen avantajı dolayısı ile herhangi bir eksiklik veya risk oluşturmadığı, bu konudaki çevresel etkilerin alınması taahhüt edilen önlemlerle, bilimsel esaslara göre kabul edilebilir düzeylerde olacağı; ÇED raporunda sağlık koruma bandı ile yapılan çeşitli hesaplamalar, doz tahminleri ve öngörülerle sağlık koruma bandının 800 metre yarıçaplı bir alan olarak belirlendiği, ancak bu mesafenin belirlenmesinde, hesaplamaların ve doz tahminlerinin hangi uzmanlık alanları tarafından yapıldığının, uzmanlık alanları arasında sağlık bilimleri olup olmadığının anlaşılamadığı, diğer yandan bu mesafenin nihai boyutunun tasarım dokümanında değerlendirildikten sonra belirleneceğinin ifade edildiği, sağlık koruma bandı için kesinleşmiş bir değerlendirme yapılmaması bir eksiklik oluşturuyor ise de, Rus Yönetmeliği NP-032-01, Bölüm 3.3.1 uyarınca Sağlık Koruma Bandının sınırlarının tasarım dokümantasyonunda gerekçelendirileceğinin öngörüldüğü, **sonuç olarak;** ÇED raporunda yukarıda özetine yer verildiği üzere bazı eksiklikler tespit edilmiş ise de, bu eksikliklerin raporu sakatlamayacağı ve projenin uygulanmasına engel teşkil etmediği, söz konusu raporda, dava konusu projenin çevreye olabilecek olumsuz etkilerinin kapsamlı bir şekilde incelendiği, çevreye olabilecek olumsuz etkilerin giderilmesi için gerekli ve yeterli önlemlerin alındığı ve raporun, alınması öngörülen önlemlerle birlikte ilgili mevzuata ve bilimsel esaslara göre kabul edilebilir düzeylerde olduğu, görüşüne yer verilmiştir.

Anılan bilirkişi raporu taraflara tebliğ edilmiş, taraflarca bilirkişi raporuna yapılan itirazlar bilirkişi raporunu kusurlandıracak nitelikte görülmemiştir.

Davacılar tarafından, dava konusu ÇED Olumlu kararının dayanağı olan Nihai ÇED raporunda, nükleer santrallerin risk potansiyellerinin bilimsel kurallara uygun

T.C.

DANIŞTAY

ONDÖRDÜNCÜ DAİRE

Esas No :2014/11695

Karar No :2017/6248

biçimde ortaya konulmadığı, nükleer santrallerin işletimi sırasında kaza dışında da insan ve çevre sağlığına zararlarının olduğu, bu konuların yeterince değerlendirilmediği, raporda, radyasyonun kanserojen etkilerine, genetik mutasyon ve kromozom anomalilerine yol açtığına ilişkin bilgilere yer verilmediği ve süregelen etkilerinin değerlendirilmediği, ayrıca santralde çalışacak işçiler için radyasyona yönelik bir önlem belirtilmediği, Uluslararası Atom Enerji Ajansının güvenlik prensiplerine yer verilerek, bu prensipler ile ulusal mevzuata uyulacağına taahhüt edilmesiyle yetinildiği, güvenliğin sağlanmasına yönelik olarak alınacak önlemlerin açıklanmadığı, Acil Eylem Planının net bir şekilde tartışılmadığı, yakın çevrenin tahliyesine ilişkin yeterli bilgi bulunmadığı, sağlık koruma bandı mesafesinin 800 metre olarak belirlenmesine karşın, nihai olarak tasarım dokümanında değerlendirildikten sonra tespit edileceğinin ifade edilmesinin çelişkili ve tutarsız olduğu ileri sürülmekte ise de; bilirkişi raporunda; Nihai ÇED raporunda nükleer kazalar, enerji ihtiyacının karşılanması, seçilen teknolojinin yeterliliği ve diğer enerji kaynakları ile karşılaştırılması seçilen teknolojinin alternatif teknolojiler arasındaki yeri, **Nükleer Santrallerin Uluslararası denetim usul ve esasları hakkında genel uygulama çerçevesinde projenin uluslararası kriterlere uygunluğu hususlarının ÇED raporunda yeterli derecede ele alındığı ve raporun bu bakımlardan yeterli olduğu**, proje uygulaması sırasında alınacak tedbirlerin santralin güvenli işletimi için uluslararası nükleer güvenlik, nükleer güvence denetimi ve nükleer emniyet usul ve uygulamalarındaki kriterlere uygun olduğu, eksiklik olarak belirtilen hususların Ön Güvenlik Analizi Raporu (ÖGAR) aşamasında yer alması gereken hususlar olduğu belirtilmiş, Nihai ÇED raporunda önerilen VVER reaktörlerinin günümüz nükleer santrallerinde kullanılan standartlara uygun bir sisteme sahip olduğu Uluslararası Atom Enerji Ajansı tarafından önerilen güvenlik ve işletme standartlarına uygun özellikleri bünyesinde taşımakta olduğu, projeden kaynaklanacak tüm çevresel etkilerin su, hava, toprak kirliliği, gürültü, titreşim, ışık, ısı, radyasyon ve benzeri kirleticilerin miktarının alıcı ortamlarla etkileşiminin ve bu etkilere karşı alınacak önlemlerin detaylı şekilde incelendiği, alınması planlanan tedbirlerin bilimsel metodlar açısından yeterli özellikleri taşıdığı, alınacak önlemlerin projenin yöre tarımına, su ürünlerine, hayvancılığa, turizme olumsuz etkisinin azalması sonucunu doğuracağı, tüm bu önlemlerle, **tesisin çevresindeki söz konusu alanlara ve turizme etkisinin bilimsel esaslara göre kabul edilebilir düzeylerde kalacağını belirtildiği**, ayrıca davacılar tarafından Nihai ÇED raporunda yer almadığı belirtilen hususların dava konusu nükleer tesise yer, inşaat ve işletme lisansı verilmesi aşamasında yer alması gereken hususlar olduğu, nihai ÇED raporunda projenin halk sağlığı açısından olumsuz etkilerinin asgaride kalması için her türlü güvenlik sisteminin bulunduğu ve gerekli önlemlerin alındığı belirtildiğinden, davacıların iddiaları yerinde görülmemiştir.

Aynı şekilde; 01/12/2014 günlü, 3688 sayılı "ÇED Olumlu" kararının dayanağı ÇED raporunda, nükleer santralden kaynaklanan **atıkların kontrolü, yönetimi, depolanması ve bertarafı konularında** açıklık bulunmadığı davacılar tarafından

ileri sürülmekte ise de; mahallinde yapılan keşif ve bilirkişi incelemesi neticesinde düzenlenen bilirkişi raporunda; Akkuyu NGS için kurulum, işletme ve devreden çıkarma aşamalarında oluşacak katı, sıvı ve gaz formundaki atıklarla ve kullanılmış yakıtlarla ilgili tip, miktar, kimyasal ve fiziksel özellikler, depolama ve bertaraf

T.C.

DANIŞTAY

ONDÖRDÜNCÜ DAİRE

Esas No :2014/11695

Karar No :2017/6248

koşulları, oluşacak emisyonlar ve bunların mevzuatta izin verilen sınırlar içinde kalması konuları ile ilgili Nihai ÇED raporunda kapsamlı bilgi verildiği ve yürürlükteki mevzuata göre izin verilen üst sınırların altında kalınacağına taahhüt edildiği, katı, sıvı ve gaz atık ve kullanılmış yakıtların türleri ve depolama, bertaraf ve emisyon konularında öngörülen tür, miktar ve yöntemlerin bir nükleer santral için uygun olduğu görüşlerine yer verildiğinden söz konusu iddialar da işlemleri kusurlandırır nitelikte görülmemiştir.

Bu durumda; ÇED raporunda, gerçekleştirilmesi planlanan projenin, çevreye olabilecek olumsuz etkilerinin belirlenmesi, olumsuz yöndeki etkilerinin önlenmesi ve çevreye zarar vermeyecek ölçüde en aza indirilmesi için ilgili mevzuat ile bilimsel esaslar uyarınca gereken tedbirlere yer verildiği ve söz konusu raporda belirlenen eksikliklerin çevrenin korunması yönünden olumsuz etkilerinin olmayacağı hususlarının, yukarıda özetine yer verilen bilirkişi raporu ile ortaya konulması karşısında, Mersin İli, Gülnar İlçesi, Büyükeceli Beldesinde yapımı planlanan "Akkuyu Nükleer Güç Santrali (Nükleer Güç Santrali, Radyoaktif Atık Depolama Tesisi, Rihtım, Deniz Dolgu Alanı ve Yaşam Merkezi)" projesi hakkında Çevre ve Şehircilik Bakanlığı Çevresel Etki Değerlendirmesi İzin ve Denetim Genel Müdürlüğünce tesis edilen 01/12/2014 günlü, 3688 sayılı "ÇED Olumlu" kararında hukuka aykırılık bulunmamaktadır.

Açıklanan nedenlerle, **davanın reddine**, yargılama giderlerinin davacılar üzerinde bırakılmasına, davalı idare yanında müdahil Akkuyu Nükleer A.Ş. tarafından yapılan 110,80-TL yargılama giderinin davacılar tarafından alınarak müdahile verilmesine, Avukatlık Asgari Ücret Tarifesi uyarınca duruşmalı işler için belirlenen 3.000,00-TL vekâlet ücretinin davacılar tarafından alınarak davalı idareye verilmesine, keşif ve bilirkişi incelemesi avansından artan 514,33-TL'nin davacılar tarafından iadesine, **2577 sayılı İdari Yargılama Usulü Kanununun 20/A-2-(g) maddesi uyarınca, kararın tebliğinden itibaren 15 gün içerisinde Danıştay İdari Dava Daireleri Kuruluna temyiz yolu açık olmak üzere, 23/11/2017 tarihinde oybirliğiyle karar verildi.**

Başkan

Üye

Üye

Üye

Üye